

ZPRÁVY ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

Vydává Česká společnost rukopisná. — Řídí redakční kruh. — Vychází nejméně čtyřikrát do roka. — Nákladem vlastním, v gen. komisi nakladatelství Ot. Janáček nást., Praha II., Palackého 11. — Příspěvky atd., adresujte Společnosti, Praha I., Konviktská 5. Čís. šek. účtu: Praha 4501. — Tiskne a expeduje knihtiskárna Ot. Janáček nást., Praha II., Palackého 11. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Používání novin. známek povoleno výnosem řed. pošt. a telegrafů v Praze č. 252.769/VII-1925 a 15.581/VII-1936. — Cena jednoho čísla K 2.—, pro členy Společnosti zdarma.

Řada II.

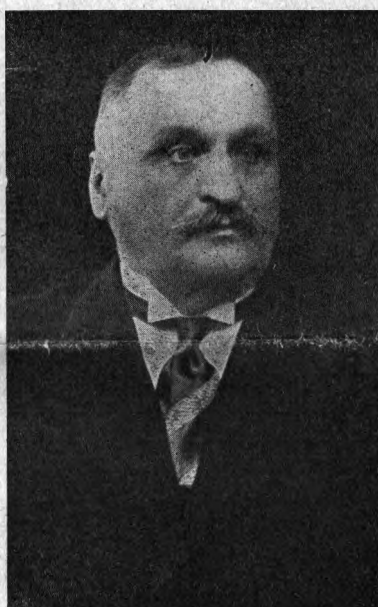
V PRAZE 15. prosince 1939.

Číslo 4.

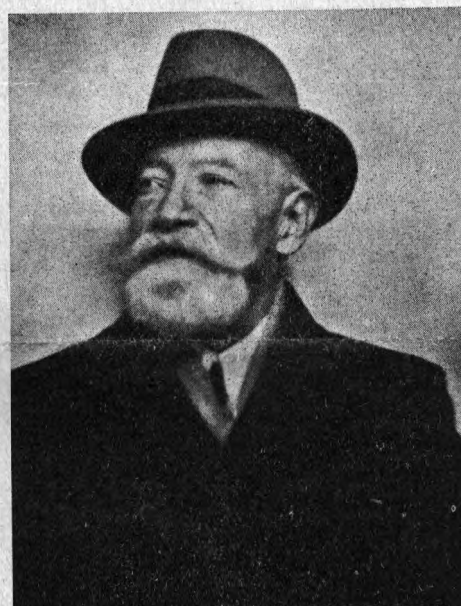
Tři výročí.

Dr. Vojtěch
dožil se 16. VIII. 60 let.

D. Žunkovič
dožil se 1. XI. 80 let.

Dr. V. Perek
dožil se 20. X. 80 let.

Tři jména tak významná pro český spor o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského setkávají se na stránkách našeho dnešního čísla. Dožívají se důležitých jubileí, jež značí v jejich životech mezníky, stejné, jaké oni sami znamenají v historii rukopisového boje.

Davorin M. Žunkovič rozžíhal pochodeň pravdy Rukopisů na počátku tohoto století, když první pokus zakladatele české archeologie, prof. J. L. Píče končil tragickým nezdarem. Zlé byly ty počátky, kdy ješitní představitelé české vědy pokoušeli se všemi prostředky dusiti ušlechtilé snahy, které chtěly podle vědecké pravdy vrátiti národu vědomí hlubokých kořenů národní síly. Plameny pravdy nedaly se však uhasiti a tak pod ideovým vedením zakladatele moderní obrany rukopisové, univ. prof. Dr. F. Mareše, došlo po rozptýleném dlouholetém úsilí pracovníků obrany RKZ ke spojení všech sil do jednoho pracovního střediska: Čs. společnosti rukopisné. Mor. zem. poslanec a vynikající národní pracovník JUDr. Václav Perek dává této instituci jako první její předseda pevné organizační základy a bohatou publicistickou činností i všemožnou podporou spjal provždy s ní svoje jméno. A téměř současně přistupuje do kruhu obránců Rukopisů významný český vědec, odborník v dokumentární fotografii a fotochemii, univ. prof. Dr. V. Vojtěch, který jako znalec materiální podstaty RKZ vyslovuje definitivní rozsudek ve sporu a sám někdejší odpůrce, ujímá se vedení Společnosti.

To je ve zkratce historie poslední fáze světového sporu o pravost literárních dokladů české národní minulosti. Nemůžeme si představit toto období bez osobností, které shodou okolností téměř společně jubilují a jejichž zásluhou může dnes Čs. rukopisná společnost přehlížet s hrdostí vykonané dílo. Připojujeme-li dnes jménem redakce svoje blahopřání těmto jubilantům, činíme tak s vírou a potěšením k další společné práci pro vítězství pravdy Rukopisů ve vědě i v národě.

Dr. Viktorin Vojtěch.

Dne 16. července 1939 dožil se šedesátky reprezentant české vědy fotochemické univ. prof. Dr. Viktorin Vojtěch. Narodil se r. 1879 v Plzni, studoval na Karlově universitě v Praze, kde byl r. 1904 promován. Po úspěšných studiích ve vědeckých laboratořích v cizině habilitoval se r. 1914 pro obor vědecké fotografie a fotochemie na Karlově universitě a byl r. 1922 jmenován mimořádným a r. 1931 řádným profesorem tohoto vysokého učení.

O rozsáhlé vědecké činnosti prof. Vojtěcha svědčí nejen četné práce v našich i zahraničních vědeckých časopisech, ale i jeho široce založená laboratorní práce z oboru fotochemie a koloidní chemie. Jinak je prof. Vojtěch ve vědeckých krúžích znám jako předseda »Společnosti pro vědeckou kinematografii«, dále jako autor dokumentárního spisu »Karlova universita a naše vysoké školy za prvních deset let republiky«.

Zvláštní kapitolou jeho života stal se boj o pravost Rukopisů, který přinesl mu mnoho ústrků a zavilého nepřátelství. Netušil jistě, když před 26 lety dostal se po prvé v rámci svého vědního oboru na otázku rukopisnou, jak hlasitě a často bude se muset dovolávat práva na svobodu vědeckého badání. Krátce po smrti Píčově začal studovat materiální podstatu RKZ, hodlaje zkusit na nich poslední technické vymoženosti fotochemie a dokumentární fotografie. Výsledky tohoto studia byly však poněkud odlišné od předpokladů, za nichž Česká akademie věd a umění poskytla na ně podporu. První předběžné zprávy o své činnosti v otázce RKZ uveřejnil prof. Vojtěch r. 1927 v Knihomolu s prvními fluorescenčními snímky RZ. Teprve až r. 1931 došlo k podrobnější publikaci, kde prof. Vojtěch osvětlil blíže svoje zkoumání Rukopisů a předložil současně dosud nejdokonalejší reprodukce celých RKZ. Jeho prací padly miniaturní kresbičky, které se někteří domnívali v RZ vidět,

padl také naprosto přesvědčivě kryptogram »Hanka tecit« a zveřejněno bylo množství detailů o písmu a materiálu RKZ, které dodnes nebyly náležitě oceněny a zpracovány. Pokus prof. Flajšhanse (spoluautora Vojtěchova po stránce jazykové), znevážiti střizlivě exaktní nálezy Vojtěchovy o pravosti Rukopisů, minul se úplně cílem a proto bylo nutno Vojtěchovo nákladné dílo nenápadně umlčeti. Krásný spis utonul pak někde v zaprášených skladištích a české veřejnosti vědecké zůstal téměř neznámým. Tento postup i další kampaně, které proti Vojtěchovi pro jeho stanovisko vedli potom veřejně i v zákulisí odpůrci pravosti RKZ, nedovedly prof. Vojtěcha odraditi od cesty za vědeckou pravdou v otázce rukopisné. Převzal vedení České společnosti rukopisné a dodnes pracuje experimentálně i teoreticky na otázkách, souvisejících úzce s hmotnými vlastnostmi písma a psacích podkladů. Jeho badatelská činnost je nesena i zde, tak jako v celé jeho činnosti, vědeckou střizlivostí a obdivuhodnou důkladností. Je nejlepším znalcem fotochemických problémů inkoustů a jeho práce rukopisná těší se hlubokému mlčení z řad odborných odpůrců, kteří úzkostlivě vyvarovávají se polemít. Se svým dílem — které naši čtenáři dobře znají — může býti prof. Vojtěch plně spokojen.

Jeho vědecké názory projevují se také v bohaté činnosti pedagogické. Pro svoje duševní mládí zůstává prof. Vojtěch příkladem universitního profesora, který nelpí na zastaralých teoriích, ale je přístupným i novým názorům a směrům. Jest proto milován svými žáky a všemi, kdož měli příležitost p. prof. Vojtěcha poznat.

U příležitosti šedesátin našeho milého p. profesora, skláníme se zvláště my, »rukopisníci«, před jeho vědeckým dílem, které odstranilo a pomáhalo odstraňovat mnohé pověry a přejeme p. profesorovi mnoho zdraví a zdaru do dalších let.

František Mareš:

Dr. Václav Perek.

Zakladatel Čs. společnosti rukopisné dožívá se 27. září vysokého věku 80ti let. Jihočechem, rodem z Kamenice nad Lipou, působil jako právník dlouhá léta na Moravě, jako poslanec zemského sněmu moravského vymohl r. 1905 zákon známý jeho jménem, příkazující, že české dítě patří do české školy, zákon, který by měl míti platnost všeobecnou jako mravní imperativ kategorický. Usídliv se v Praze, účastní se národního života; brzy po převratu o slavnosti Palackého v Lobkovicích 26. května mluvil z okna zámku k národu, shromážděnému v zahradě, o zásadě Palackého »Svůj k svému a vždy dle pravdy«, zdaliž jsme se zachovali podle té zásady při budování obnovené státní samostatnosti? kdo nám určil ústavní zákon? kdo stanovil volební řády? Řeč ta byla podle pravdy, a proto několikrát úředně přerušena a konečně zastavena; zatím oficiální deputace slavnosti okázale odcházely.

Dr. Perek byl nejen účastníkem, nýbrž i organizátorem nové obrany staročeských Rukopisů Zelenohorského a Královédvorského: pořádal první soukromé schůze, kde se rozbíraly důkazy padělání

těchto Rukopisů od V. Hanky a kterých se zúčastnilo zvláště také studentstvo; proti těm důkazům předkládány doklady obránců, takže vycházelo na jevo, že důkazy padělanosti byly vlastně již r. 1886 vyvráceny a starobylost Rukopisů i chemicky dokázána, což potom bylo dotvrzeno výzkumnými fotografiemi prof. V. Vojtěcha, jenž své výzkumy vlastně počal ve smyslu odpůrců. Dr. Perek osvědčil se také obětavým obhájcem Rukopisů, opatřil peněžní fond, aby mohl býti vydán spis o pravdě Rukopisů, osvědčené právě výzkumnými fotografiemi Vojtěchovými. Dr. Perek sám vydal r. 1931 spis »Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský jsou pravé«, stručný to a úplně výstižný přehled historie boje o tyto Ruko-

Prosíme členy Rukopisné společnosti o laskavé zaslání všech zpráv o Rukopisech, uveřejněných v krajských časopisech.

pisy, volající ku povinné jejich rehabilitaci, podle pravdy a národní cti; což vymůže na příslušných národních ústavech mladé pokolení. Založil k tomu cíli československou Společnost rukopisnou, neboť také Slovinci mají zvláště jazykový zájem na obou Rukopisech, jež znovu po Palackém a Šafaříkovi osvědčují. Úkol této společnosti pojal široce, měla pěstovat zkoumání starých rukopisů vůbec; a plnila tento úkol zejména prací prof. Vojtěcha o stárnutí železitých inkoustů, která ukázala, že nelze padělat starý rukopis železitým inkoustem, což potvrzeno na padělaných dopisech Máchových a Havlíčkových; a také na mezirádkovém překladu Ev. sv. Jana, kde Andrlik a Matoušek zjistili na objevených deskách barevné otisky obojího textu, když byl původní text

latinský, psaný inkoustem, obtažen barvou, kterou psán mezirádkový překlad.

Založení rukopisné společnosti budilo obavu, aby se v ní neujaly pochybné metody přehorlivých obránců, které jen posilovaly pozici odpůrců, jako na př. domnělé miniaturní obrázky v RZ. Záleželo zvláště na odborně vzdělaných mladých obhájcích; ti ovšem činí nároky mládí, čemuž Dr. Perek moudře vyhověl; mládež se staví na ramena starých a nemůže dbáti jejich hlav.

Dr. Václav Perek zasloužil se velice o úspěšnost nové obrany starobylosti RKZ i o nevyhnutelnou již jejich rehabilitaci ve jménu vědecké pravdy a národní cti.

Ladislav Matoušek:

Davorin Žunkovič.

Daleko za hranicemi Protektorátu, v jugoslávském městečku Ptuj u Mariboru oslavil 1. listopadu 1939 80. narozeniny jeden z nejstarších pracovníků rukopisové obrany, spisovatel Davorin Žunkovič. Nevzpomenouti jeho jména a jeho činnosti znamenalo by zavíratí úmyslně oči před onou kapitolou historie Rukopisů, kdy po zdánlivém vítězství odpůrců došlo znovu k prvnímu hlasitému vzepření se vědecké falši.

Žunkovičův zájem o Rukopisy byl velmi starého data a souvisel s jeho všeobecným zájmem o otázky slovanského pravěku, kteroužto otázkou se zabýval ze záliby jako důstojník rak. vojska při svých pobytech v různých moravských městech. Již v jeho spisech »Slované, praobyvatelé Evropy«, který v německém jazyce dočkal se sedmi vydání, nacházíme odezvu našich Rukopisů. Cele se však této otázce věnoval v době, kdy profesor Lad. Píckonal svou studijní cestu po evropských státech, aby přivezl posudky cizích paleografů o pravosti RK. Od roku 1912 obíral se studiem Rukopisů již systematicky, a podporován prof. J. Horákem a ostatními přáteli truchlivě skončivšího Píckony, působil silně publicisticky. Svým spisem »Rukopisové Zelenohorský, Píseň pod Vyšehradem a Královodvorský« (1912), který vyšel současně německy rozdrtil zcela t. zv. důkaz z kryptogramu »Hanka fecit«, když dal pořídit speciální snímky onoho místa RZ Inž. Skorkovským. Tímto svým činem otevřel oči mnoha vážným pracovníkům, kteří až dosud nesmyslnému důkazu Dolanského věřili a prorazil tak první cestu rukopisové pravdě.

Od oné doby neopustil již nikdy frontu aktivních obránců Rukopisů. Před světovou válkou setkáváme se s ním jako redaktorem německého slavistického časopisu »Staroslovan« se známou obálkou s obrazem staroslovanského znaku v roce 1913 až roku 1914 a v četných článcích novinářských. Spolupracoval s Inž. B. Střemchou, Inž. Barešem a je ve

styku dodnes se všemi novodobými obránci. Ještě v nejnovější době vydal dva spisy o Rukopisech a to v roce 1933 »Závěr čs. sporu o Rukopisy« a v r. 1935 v jazyce českém a německém v Jugoslávii »Rukopis Zelenohorský«.

Žunkovič neomezil se ale jenom na otázku Rukopisů. Třebaže jeho povolání profesora vídeňské vojenské akademie nevysvětluje dost dobře jeho sklony ke studiu jazyků a historie, stalo se jeho jméno v tomto oboru známé i v cizině. Zvláště v německých kruzích vědeckých budily ostré polemiky jeho názory o slovanské minulosti, v nichž následoval Žunkovič teorie P. J. Šafaříka a Jana Kollára. Také v dramatické tvorbě setkáváme se se jménem Žunkovičovým. Některá jeho díla dostala se na přední scény. »Zlatorog« provozován byl v Berlíně a v Praze (Nár. divadlo 1913), »Vlkodlaka« s hudbou K. Moora hrálo r. 1908 vinohr. měst. divadlo, Žunkovičovým dílem je také opera »Deseti brat«.

Pro svou činnost byl za války těžce pronásledován. Z rakouské strany pod různými záminkami vedeno bylo s ním dlouhotrvající trestní řízení, jež skončilo degradací a žalářem. Po válce byl rehabilitován a jako podplukovník ve výslužbě řídil studijní knihovnu v Mariboru.

Na území Protektorátu má Davorin Žunkovič početnou řadu svých přátel a známých, kteří vzpomínají významného jeho jubilea. Žunkovič zasluhuje si naši vzpomínky jako průkopník, který připravil již před 30 lety cestu dnešní obraně Rukopisů. Dovedl se postavit za vědeckou pravdu a bojovat, třebaž byl příslušník jiného slovanského národa, na nevděčném poli s tvrdostí a neotřesitelností hodnou úcty i od protivníků. Přejeme jemu i sobě, aby ještě dlouho na tomto poli vytrval a pomáhal za hranicemi vracet úctu a uznání k nejstarším literárním památkám českého dávnověku.

UPOZORNĚNÍ!

Redakce »Zpráv rukopisné společnosti« přejímá zodpovědnost pouze za zprávy a články jí samou podepsané; jinak za obsah ostatních článků a glos ručí podepsaní autoři sami.

Red.

Stačí česká linguistika k posouzení Rukopisů?

(Uvěřejňujeme příspěvek odpůrce RKZ. — Red.)

Jsem čistě z věcných, neosobních důvodů odpůrcem Rukopisů. Jako všech, kteří boj proti nim pojímají vážně, dotýká se i mne dnešní stav a způsob našeho tažení protirukopisného krajně bolestně. Po skvělém pocatečném vítězství na sklonku minulého století nastal pro nás, odpůrce, truchlivý a nemálo pokořující ústup ze slavy. Celý onen mluvnický arsenál, jímž jsme dosáhli tak rychlého a úplného úspěchu, počal účinkem horečné práce rukop. obránců šmahem pozbývat své průkaznosti a přesvědčivosti, až za dnešních dnů stihl osud ten i poslední z oněch námi za nezvratné prohlášených dukazů protirukopisných, totiž výrazy *plz-ný*, *plzeň*.

Nemíním však tu obranné důkazy obránců Rukopisů, jichž nemohu akceptovati, nýbrž vycházím z prostého faktu, že slovní předpony vůbec byly ve slovanštině rozličně komoleny. Má-li na př. již polština vedle běžného výrazu *plaz* ještě dva další *połaz* a *połoz*, odvozené od *lazić* a *lozić*, těžko potom rozhodovati, jakou skutečnou hodnotu má předpona »po« v oně st. sl. polbze a zda jest vyloučeno, že by zde z následovného *poł-* bylo v některém jazyce slovanském mohlo vyniknouti ono prosté *pl-* a tvar *plza*. Ponevadž i technický průzkum Rukopisů dopadl pro nás, odpůrce, prozatím nepříznivě (snad se zde časem podaří soud vědy poopraviti moderními a bezpečnějšími metodami), zbývá nám k záchraně posic jen ta gramatika, ovšem za samozřejmého předpokladu, že naše odborné kruhy postaví za staré, ořesené námitky protirukopisné nové, podstatně hlubší. Tyto však bohužel se dosud této své povinnosti zhošťují způsobem, jenž objektivnímu pozorovateli neodbytně vnuká otázku, zda naše linguistika stačí vůbec k správnému posouzení Rukopisů. Již ony, v poslední době stále se množící případy, že z boje proti Rukopisům se cynicky vytlouká politický kapitál k urychlení vysokoškolské kariéry, jsou zjevem krajně kormutlivým a povážlivým. Bylo by lze ovšem lehce se přes ně přenést, kdyby produkty povolanych vysokoškolských odborníků skytaly něco vecně hodnotnějšího. Co však říci, když i naši nej přednější linguistikové vystupují na veřejnost s elaboráty, z nichž již na prvý pohled je patrné, že nedovedou ani správně opakovati staré hodnotné námitky Gebauerovy, že nedostatek vlastních podnětů zakrývají svéhlavým repetováním dávno úplně obránci Rukopisů vyvrácených Vaškových a Gebauerových atd.? Jednou z takových trapných publikací poslední doby jsou i články čelného linguisty brněnské university Trávníčka, uveřejněné v časopise »Věda a život« pod názvem: »Rukopisy po stránce jazykové«. Obránci Rukopisů zaujali k nim kritické stanovisko obsáhlým pojednáním Marešovým. Budiž i nám, odpůrcům Rukopisů dovoleno v zájmu čestného a spravedlivého skoncování bojů rukopisných povědět zde veřejně, co proti vývodům Trávníčkovým namítáme a v čem pro budoucnost nápravu žádáme.

Předně shledáváme velmi nemístným Tr. pokus zesměšňovati přímo Rukopisy, jakoby šlo o nějaké, až komicky nedokonalé, falsifikáty. Činí tak na př. tím, že rukopisné »*mrkavý šumy*« překládá čtenáři slovy: »*mrkavého lesa*«. Volí tu velmi nevhodně, neboť jen přehlédnutí obránců ruk. vděčíme za to, že učené *mrkav šumavy* nebylo dosud vy-

datně použito k obraně Rukopisů. Šuma — les, jest totiž jedním z význačných oněch slov, jež dokazují, že staroslovanský fond slovní nutno akceptovati i pro starou češtinu, bez ohledu na to, zda ten nebo onen výraz jest v jejích památkách doložen nebo ne (viz Bodhisatwa: Šumava, lesnaté pohorí, Ptolemaiova: Gabréta hýlé — Kozí hvozď). Přívlastek *mrkav* pak není ovšem žádné »*mrkavý*«, nýbrž staroslověnské *mrbkavb* — *tmavý, temný*, sanskrtské *marakva*. V češtině existuje dodnes ve slovech *mrkev* (Slované patrně pojídali pod tím jménem rostlinu s kořenem tmavým) a *mrak*. Jest tedy dalším a neméně pádným dokladem pro hořejší zásadu.

Dále nás nemálo udivuje, že Tr. nejen dosud nevrátil starý Gebauerův blud, že Hanka jako obecně známý dokonalý znalec ruštiny si při výrobě svých fals vypomáhal hlavně z této, nýbrž naopak jej ještě potvrzuje hlásáním dalších Hankových »*rusismů*«. Této nesprávnosti si povšiml již Mareš a z oněch několika —ie místo —ia v RZ dovozuje správně, že falsátorem nemohl býti Hanka, neboť ten že by jako dobrý znalec ruštiny byl dovedl dokonale archaisovati, že by nepsal *přiletieše*, počě, *dievčie*, *kněžna*, se, nýbrž podle ruštiny *přiletiaše*, *počia*, *dievčia*, *kňazna*, *sia*. Naše podivení jest pak tím větší, když vidíme, že Tr. který ztrávil léta na Slovensku, se tváří, jako by nevěděl, že výraz *veľ* (vždyť) jest typickým pro slovenštinu, a to i moravskou, a klidně vykládá čtenáři, že si jej Hanka vytvořil do Rukopisu z ruského *voľ* a že totéž platí i o *skad* — odkud, o němž on tvrdí, že je Jungmann zavlekl do češtiny z polštiny. Rukopisný obránc, čtoucí tyto řádky, případně ihned na podezření proti nám, že tu operujeme ruštinou pouze proto, abychom takto čisté moravismy, a tedy součást slovního fondu našeho jazyka, mohli prohlásiti za cizí, nezdařené výpůjčky.

Nejde však pouze o to, nýbrž třeba tu konstatovati pro posouzení Rukopisů zásadní fakt — totiž, že naším předpokládaným výrobcem Rukopisů nebyl žádný znalec ruštiny vůbec, nýbrž předně nějaký jihomoravský Slovák, a za druhé na svou dobu takřka zázračný znalec jazykového fondu staroslověnské, ba i některých starých jazyků arijských, neboť vše to v Ruk., co se shledává v staré češtině, nemožno a nedoloženo, nechci říci pochází, avšak odpovídá alespoň jazykově těmto dvěma oblastem. Taková tuča, vtorý, pachati (-orati) atd. nejen že nejsou rusismy, nýbrž jsou to slova běžná již v církevní slovenštině a tedy tím i eo ipso kdysi i staročeské. — Zda ony dvě přednosti měl právě Hanka, nedovedu posouditi.

Co se úhrnného posuzování Rukopisů týče, třeba tu ovšem nejprve rádně znáti svůj vlastní jazyk, abychom se nedopouštěli až přímo trapných omylů. Než na př. prohlásím rukopisné adj. *mutný* za »v jazyce starém naprosto neznámé«, t. j. tam neexistovavší, uvědomím si, že žije vlastně v češtině dodnes v adj. *smutný*, t. j. *při-mutný*, a tudíž, že musilo býti již ve staré a jen pouhou náhodou, že v tehdejších památkách nebylo zvěčněno; vždyť v moravské slovenštině žije dodnes. Totéž pak, jak již Mareš vytkl, platí o staroslověnském a všeslovanském (má je i polština a uher-

ská slovenština) adj. chra brý, jež dle Tr. bylo vzato z ruštiny. Že i ruk. pachati - orati lze považovati pro češtinu dostatečně doloženo dnešním pachtiti se, takže netřeba o něm hlásati, že je z ruštiny, jest na bíledni. Ostatně i Vardasovo pacholek - smerd, oráč jest dostatečně ověřeno Fredegarovým zápisem ze 7.

století: slovo jest ovšem téhož původu jako subst. pachole - dítě, jež znamená slovanskou náhražku starého arijského puta, putra n. - dítě (syn, dcera), doslovně pak smradoch, od put - páchnouti.

Dosti však již, abychom bezděčně neposilovali obhajobu Rukopisů, což nikterak není účelem těchto řádků.

Karel Třeska:

Aliterační rým v RK a RZ.

Profesor Václav Horák, vycházející ze studia staré epiky jiných národů, počal zkoumati rukopis Královédvorský, zejména básně z doby pohanské, pod zorným úhlem struktury jejich zdánlivě volného verše. Ve své studii z r. 1912 provedl důkaz pravosti RK tím, že systematicky vystopoval ve verši Záboje, Čestmíra a též Jeleny a Zbyhoně starobylý způsob aliteračního rýmu, jemuž dal české jméno »štěpný rým«.

Aliterace se používá jako básnické ozdoby u všech národů všech věků. Snad každý zná Kolářův verš —

Slavme slavně slávu slavných Slávů!

V latině se aliterace objevuje na př. ve starobylém verši saturnském i v časnějším hexametu pravidelně, v pozdějším hexametu jako básnická hříčka.

Virum mihi, Camoena, insece versutum (L. Andronicus).
Fato Metelli Romae fiunt consules (Cn. Naevius).
Atque prius locusta Lucam bovem pariet (týž).
O Tite, tute, Tati, tibi tanta, tyranne, tulisti (Q. Ennius).
At tuba terribili sonitu taratantara dixit (týž).
Cumque caput caderet carmen tuba sola peregit (týž).
Machina multa minax minitatur maxima muris (týž).

Jak vidět, často je to jen zvukomalba anebo samoúčelná ozdoba verše, hlásková hříčka bez funkce. Je to ohlas poměrů, panujících v latinském systému přízvuku. Pokrok od kvality k funkci nalézáme zato v starých verších jazyků germánských. Zdá se zatím, že jen u Germánů dosáhla aliterace toho úkolu, aby pravidelným systémem rozličných aliterací bylo zprostředkováno dělení vázané mluvy na verše. Pravidelnou aliterací vzniká tu rým nášlouný, neboť některá důrazu schopná slova ve verši, nejméně dvě, začínají touže hláskou a víží k sobě obě polovice verše, oddělené přerývkou. Na počtu slabik ve verši a na počtu slabik mezi počátky aliterujících slov nezáleží. Někdy rým přechází z verše do verše.

Prof. Horák uvádí, že »štěpný« (aliterační) rým, německy Stabreim, pochází z různých pohanských zařikáadel a zaklínacích formulek, při nichž byly na zem vrhány kouzelné hůlky s vrytými runami, jež se shodovaly s počátečními hláskami některých pronášených slov, na př. v tomto říkadle pronášeném nad pouty zajatého bojovníka:

Eiris sázun idisi, sázun hēra duoder:
sumā hapt heptidun, sumā heri lezidun,
sumā clúbódun umbi cuniowidi.
insprinc haptbandun, invar vigandun.

Je to skutečný rým, nezvyklý pro naše ucho, ale kdysi zcela vhodný pro členění veršů. Německé jméno »Stabreim« potvrzuje Horákem udaný původ. Staroanglické jméno pro »písmeno« — staef (odpovídající německému Stab), t. j. hůlka, prozrazuje umístění původního germánského písma, nade vši pochybnost. Víme, že toto písmo bylo runové, a z

významu germánského slova »rún« — tajemství — je doloženo i jeho posvátné užívání.

Slovo »rým« je ovšem původu rovněž germánského (rím = číslo), ale bylo ho užíváno nejdříve v básnické technice založené na stálém počtu slabik, vzniknuvší u pohanů teprve pod vlivem klasických literatur, a význam ten se později pošínil tak, že označuje dnes zvukovou kvalitu povstlou souhlasem konců veršů.

Es was ein küniginne gesessen über sē:
ninder ir geliche was deheiniu mē.
si was unmāsen schoene, vil michel was ir kraft,
si schōs mit snellen dēgnen umbe minne dēn schaft.
(Nib.)

Aliterační zákon germánských veršů objevili bratři Grimmové r. 1812 na zlomku eposu o Hildebrandovi z 8. stol. po Kr., který byl předtím považován za román v prose, neboť není rýmovaný. Stůj zde z něho na ukázkou techniky aspoň několik veršů. Je to nářek Hadubrandy, jenž se před bitvou má srazit s nepřátelským rytířem a při vzájemném představování shledá, že je to jeho vlastní ztracený syn Hildebrand.

»Wēlaganu, waltant Got! Wēwurt skihit! (typ 2)
Ih wallōta sumaro enti wintro sēhstic, (typ 2)
dār man mih eo scerita in folc sceontantero (typ 1)
sō man mir at burc aenigeru banun ni gifasta:
(typ 1)
Nu scal mih svāsāt chind swērtā hauwan (typ 2)
bretōn mit sinū billjū, ēddo ih imo ti banin
wērdan.« Atd. (typ 2).

V této ukázce, ač má jen 6 veršů, jsou zastoupeny tři různé typy aliteračního verše. Typ 1. obsahuje po jediném štěpu: sc a b (scerita-sceotantero burc-banun; nehledíme-li k nedůraznému man-mih, man-mir); typ 2. má opět jediný štěp, ale bohatěji využitý (wēlagawaltant-wēwurt, atd.); typ 3. má štěpy dva wallōtawintro a sumaro-sēhstic v řadě postupném.

Štěpného rýmu se užívalo ještě v 14. století v Anglii, kdy už jinde v Evropě dávno kvetl koncový rým jako jediná často známka, že se jedná o — poesii. Z anglické pozdní tvorby (1. pol. 13. stol.) čerpám další ukázky:

(Aliterace zatěžuje rovnoměrně obě půle verše, a to — způsobem postupným):

Alle his fētstennes after him hé filleth.

(— Způsobem obkročným:)

Sal hé nevre lūken thé lides of his égen.

(Nezáleží na tom, je-li jedna půle přetížena štěpy:)

Bi wilc weie sō hé wile tō déle nither wēnden.

(Opačně:)

Dú hightes tō léven on him and his lāges luvien.

(Nebo:)

Thé léún stant on hille; and hé man hunten hēre.

(Tento příklad ukazuje, že důrazné slovo (léún) nemusí vždy míti štěp.)

Rým nahradil později aliteraci zcela. Jen v přechodné době můžeme zaznamenati užití obou. Dokonalá aliterace však je výjimkou. (Druhá pol. 13. stol.:)

Als í lay in a winteris nyght
In a droupening bifór the day,
Forsóth í saug a sellý syght:
A bodý on a bére lay, atd.

(Další verše obsahují už jen nezdařené pokusy o aliteraci.) —

Osvětlil jsem na příkladech podstatu aliterčního rýmu a vrátím se k pozorování prof. Horáka. Ten aplikoval nauku o aliterujícím germánském verši, zbytku básnické praxe pohanské, na básně rukopisu Královédvorského. Své studii předeslal úvod, kde stopuje pozůstatky štěpného rýmu v našich nejstarších církevních písních (Hospodine, pomiluj ny; 1. strofa písně svatováclavské) a v Kosmovi (kn. I, 9). Nejpravidelnější aliteraci nalézá v Jelenu a Zbihoňi RK, nejsytější v Čestmíru a Záboji.

Jelen:

Běháse jelen po horách, po vlasti poskakova,
po horách, po dolínách krásná parohy nosi,
krásnýma parohoma hustý les proráže,
po lese skákáse hbitými nohami.

Zbihoň:

Poletova holub se dřeva na dřvo,
žalostivo vrká hoře všemu lesu.
Aj, ty lese šíř, v tobě jáz létávach
s holubicú drahu, s milú, přesmilitkú.

Čestmír:

Neklan káže vstáti k vojně,
káže kniežeciemí slovy
proti Vlaslavu.
Vstachu voje, vstachu k vojně,
vstachu na kniežecie slova
proti Vlaslavu.

v. 30.: Poslednie budi jeho vražstvo!
Pomstu i pahubu voji moji naň nesú.

v. 114: Vzradova se Vojmír vele vele,
vzvola s skály hlasem v lese hlučným,
z mocna hrdla vola k bohóm tako,
i vztřasú se drva šira lesa: - - Atd.

Záboj:

Z Črna lesa vystupuje Skála,
na Skálu vystúpi silný Záboj,
obzíra krajiny na vše strany,
zamúti se ot krajin ote všech
i zasténa pláčem holubiným.

v. 61: lby krutosť jich búrice nebe,
i v dědiny vrátíse se byvšie blahosť.

v. 117: Aj, bratřie, ti sie nám krušichu bohy,
ti sie nám kácechu dřeva
i plašichu krahuje z lesóv!

v. 224: Aj, bratřie, aj, šerý vrch!
Bozi ny tamo vicestviem dařili,
tamo viele dúš
těká semo tamo po dřevech,
jich bojie se ptactvo i plachý zvěř,
jedno sovy nebojú se. - - Atd.

Prof. Horák řadil verše do odstavců zvaných svazky. Avšak členění na svazky je pro strukturu volně plynoucího eposu nevhodné, protože tím zasahuje do recitace něco, co leží mimo obsahovou stránku, která jediné určuje organické členění eposu. Proto je přirozenější, jak se také skutečně děje, jestliže verše plynou v souvislosti přerušené jen obsahově (na př. počítím řeči přímé) a jestliže si štěpy volně předávají, jako v onom posledním příkladě ze Záboje, v. 224 a n.:

batřie	vrch	v. 224
r bozi	vicestviem	v. 225
tamot	dařili	v. 226
těká (amo)	dúš	v. 227
jich	po dřevech	v. 228
jedno	ptactvo (plachý)	v. 229

Básně z doby pozdější vykazují vedle aliterace také pravidelné metrum, nikoli však ještě rým. To zcela souhlasí s tím, co vidíme na dochovaných písních církevních, ač ty jsou duchovně ze zcela jiného světa.

Hospodine, pomiluj ny!	Hospodine, hlasy naše.
Jesu Krste, pomiluj ny!	Daj nám všem, Hospodine,
Ty spase všeho mira	Žizn a mír v zemi.
Spasiš ny i uslyšiš	Krleš, krleš, krleš.

Štěpného rýmu se tu nabývá nenejvíce opakováním (pomiluj; spase-spasiš; Hospodine), jinak je aliterace nedostí umělá.

Píseň svatováclavská jest rovněž nerýmovaná.

Aliterace z Oldřicha RK:

v. 4: Vyhoň Dub tamo s niem s snahu chváta
se vsú chasú svojú temnem nočnem,
sie chasa mu bieše na sto chlapóv.
Všech sto jmieše v nožnách břiětné meče,
k mečem všech sto jmieše mocná paže,
k Vyhoňu v útrobach statnú vieru.

Některé štěpy jsou tu zvláště důrazné:

v. 2: sedm sich vládyk s udatnými sbory,
v. 16: böh ti bujarost da u vse údy,
böh ti da věhlasy v bujnú hlavu:
ty ny vedi proti zlým Polanóm.

Podobné, avšak méně pěkné aliterující rýmy jsou v básni Beneš Heřmanův, kde místo nich větší pozornost vzbuzuje rázný rytmus, jenž si vynucuje členění v strofy; nikoli však na úhonu spádu děje. Totéž platí o básních Ludiši a Jaroslavu. Ve všech čtyřech posléze jmenovaných tu a tam, velmi zřídka ještě, ději se pokusy o rým, spíše ovšem podvědomé. Štěpný rým pak, díky železné konstrukci veršové, není tu již pomůckou s výraznou funkcí, nýbrž pouhou ozdobou, jejímž úkolem je rozmnožení plnozvků básně.

Aliterace z Jaroslava nejvýraznější:

v. 70: blsket mečev jako oheň búře... (b)
v. 126: Vzhóru, bratři, vzhóru, volá Vneslav... (v)
1. 129: Všě se vzmuzi, všě v Tatary vnoči... (v)
v. 235: blsky rázráz bijú v stany Tatar... (b)
v. 245: uderily zvuky bubnóv břeškných... (b)
v. 250: vznide siket kalených střel strašný... (s).

Písně RK nechovají umělé stavby aliterujících kombinací. Štěpný rým je tu náhodnou ozdobou.

Kdabych věděla, kytice krásná,
kto tebe v kyprú zemicu sáze,...

Ach, ty róže, krásná róže,
čemu si raně rozkvetla?...

Zakrakoce v hradě vrána — —

Profesor V. Horák se nepokusil o prostudování také rukopisu Zelenohorského v tomto směru. Jeho přísným předpisům o »svazcích« aliterujících veršů RZ snad nevyhovoval. Aplikujeme-li však na RZ nauku o volném předávání štěpů v plynulém toku veršů, můžeme i RZ obhajovati poukazem na to, že obsahuje starobylý způsob ozdoby veršové, o kterém Hanka et comp. neměli ještě ponětí, u velikém množství. Námitce, že RZ, ač má býti velmi starobylý, užívá již také pravidelného 10-slabičného verše, od-

povídám tím, že je to vliv západní; vzpomeňme jen, co bylo řečeno o charakteru písma RZ.

Tento 10slabičný verš vznikl stejným způsobem jako v srbštině.

Zkoumal jsem, jak se to má s aliterujícím veršem v RZ.

Aj, Vltavo, če mŕtiši vodu,
če mŕtiši vodu striebropěnú?
Za tě lŕtá rozvlajše bŕra,
sesipavši tučŭ s ŕira neba,
oplakavši glavy gor zelených,
vyplakavši zlatopieskŭ glínu? - Atd.

Zde aliterace zřejmě není pravidelná. Slouží jen za ozdobu. Přes to jsem zjistil krásnou čistou aliteraci uvnitř 53 veršů RZ (celá báseň má 121 v.), z toho dvakrát dvojitou a čtyřikrát trojitou. Aliteraci asonující (mezi b-p, s-z atd.), kterou uznává Horák, považují za platnou jen pro jazyky germánské.

Dále jsem zjistil, že čistá aliterace víže po dvou verších 67 dvojic veršů, jsouc z toho 25krát dvojitá a čtyřikrát trojitá. Mimo to je v 9 dvojicích proveden zvláštní druh aliterace, zapříčiněný palilogií. (Aliteraci asonující jsem shledal v 11 dvojicích. Obkročná aliterace — přeskakující jeden verš — je mezi 19 dvojicemi, z toho dvakrát dvojitá.)

Jistě jsou mnohé aliterace velmi plné, na př.

po Samorod se Mže striebrosně,
stŭpi na stŕl oten v slavně snemě,
vyučeně vŕščbám vít(ě)zovŭm (?),
protiv ima plamen pravdozvŕsten,
Slavná kněžno s otna zlata stola,
nechvalno nám v Němciech iskat pravdu,
pŕchválŕchu pravdu po zákonu

a síť jejich je dosti hustá, systému však netvoří. Přes to množství aliterací je důkazem starobylosti. V žádné moderní moderní skladbě, i toho nejmělejšího básníka, nebo takového, který si v nich líboval, není jich nahromaděno tolik; též u Hanky a Lindy nikoli. Ti neměli smysl pro zvukomalbu vyvinut tak, aby dovedli ve svých výtvorech užívatí také něčeho jiného než přemrštěných onomatopoií.

Nedostatků štěpného rýmu však nemusíme litovat, neboť je plně nahrazen svéráznými ozdobami lidové poesie slovanské, na př. krásnou palilogií, jež se vyskytuje 9krát.

Pro zajímavost konfrontuji pravidelný výskyt aliterací v RZ s nerovnoměrným jich rozvržením v básníku moderním, Jiřím Wolkerovi. Sleduji aliteraci v jeho »Baladě o námořníku«.

Předzpěv balady skoro neobsahuje aliterace, nýbrž jen chudé náznaky její, nahrazené ovšem na druhé straně sytou hudbou samohlásek a rýmů koncových.

Bez konců širé moře je,
jde vlna za vlnou,
hrob jedné vlny druhé je
zelenou kolébkou.
Kdo první vlnu vytvořil,
ten stvořil také poslední.
Hlubinou srdce, vichřice zni!
Bůh zůstaň nade mnou!

Zpěv první je bohatější na aliteraci:

»Polib mě, Evo, ještě jedenkrát,
a pak buď s Bohem nastokrát!
Opatruj v očích lásku
a krbu mého klid,
já jsem tvůj muž a námořník
a musím odejít.« -
»Jak pták je slabé srdce mé,
ach, Mikuláši, muži můj,
dřív zemře, než se sejeme,

na moře nejed, u mne stůj!
Nejsou to ani tři neděle,
co prsten nám dali v kostele,
a už ode mne odcházíš v cizí zem.
Co sama tu počnu s prstenem?»

Ze zpěvu čtvrtého:

Do studny noci okno se jak prsten propadá,
Mikuláš k oknu přistoupil, oči naň přikládá,
však na dně hlubiny, Bože můj jediný,
na cizích ústech přissáté zří retý Eviny,
cizí ruka jí po nadrech a podél boků pluje,
jak lampu tělo ženino do šera rozsvěcuje,
plá bílé tělo půlnoci, plá rudý plamen v něm,
tři roky věrnost v plameni tom lehá popelem.
Od okna oči odpadly jako dva kameny,
do pěstí sevřel ruce své námořník zrazený:
»Pěkně, pse, hlídal jsi chatu mou,« ... atd.

Výběrem těchto míst chci poukázat na zvláštní dynamiku, které se básnickému slovu dostává aliterací. Té se dnes ovšem docílí též celou řadou prostředků jiných, jako krátce sekaným veršem a mužským zakončením, hlavně však dramatickým obsahem.

Jak hvězda nebem padající
se mihl nůž a páž —
zoufalou ranou ku prahu
psa přibil Mikuláš
a Fidelio, věrný pes,
zří na něj okem mdlým
a ještě ruku líže mu
jazykem krvavým.

Soutěž na básnický převod Rukopisů do novočeštiny.

Rukopisná společnost vypisuje veřejnou a anonymní soutěž na převod RKZ do novočeštiny, za těchto podmínek:

1. Účelem soutěže jest průkaz o vyjádření myšlenek RKZ mluvou dnes srozumitelnou, za předpokladu dobrého porozumění starobylému textu, tedy o jazykový i vědní pokrok od prvního překladu Václava Hanky před 120 lety. Překlad nesmí býti úplně volný, musí naopak zachovati původně zamýšlenou a starobylou strukturu jednotlivých zpěvů, podle možnosti i jednotlivých veršů. Dle potřeby nechť překladatel své pojetí odůvodní nebo uvede prameny, použije-li prací svých předchůdců.
2. Soutěže může se zúčastniti každý za obvyklých podmínek anonymity (heslo, zvláštní zapečetěná obálka se jménem a adresou překladatele).
3. Práce posouzeny budou porotou, která má na vůli, aby přiřkla odměny podle volného uvážení, přihlížejíc v první řadě ku pracem, jež přeloží RKZ v celém rozsahu, ve druhé řadě výjimečně také ku překladům částečným, budou-li zvlášť zdařilé a původní. Porota disponuje obnosem K 2000.—, z nichž zásadně věnováno K 1.000.— na nejlepší převod celého RKZ, ostatní pak na další rozdělení. — Sestavení poroty bude oznámeno dodatečně.
4. R. S. si vyhrazuje vydati nový překlad Rukopisů od jednoho autora jako celek, nebo nahraditi v něm zpěvy méně zdařilé překlady jiných autorů, pokud budou individuálně uznány za zdařilejší.
5. Práce jest třeba předložiti Společnosti nejpozději do 30. června 1940. Výsledek soutěže bude oznámen v nejbližší následujícím čísle Zpráv a v denním tisku.

K Bartošovu historickému rozboru RKZ.

... ukazuje jasně, že Bartoš hřeší proti sobě i proti národu, když se zaplétá do různých polemik (o RKZ a j.), které jsou mu odborem odlehlým.
Nedělní List, 9. VIII. 39.

I.

Náležím k nemladé generaci, již byla ve školách vočkována lhostejnost k RKZ a jež si musila, opovrhnuvši vším autoritářstvím, i pokrevným, vlastní názor na RKZ trpce vybojovati. Proto také není u této generace žádná hořkost nebo zloba na ty, kdož, jako Bartoš, neprodělali tento obrozující duševní proces; je to spíše lítost nad zneužíváním finančních prostředků, jež by mohly být obráceny raději ku prospěchu národa, než k jeho zkáze a morální otravě. Avšak přece, už v roce 1926, upozornil jsem známého historika na záhadu, zda V. Hanke, narozený 1791, měl fysicky čas na vyhledání obsahu, komposici zpěvů, na veršování, na překlad do staročestiny, na sestarání písma, na nález (pochybnosti takové dnes skvěle řeší Říha), načež dotýčný historik i svižný učenec vyskočil jako píchnutý tarantulí; i viděl jsem, že tu není něco v pořádku, ač je věcí v prvé řadě historika, aby respektoval čas, onu tajuplnou dimenzi, ze které je živ; a experimentálně měl jsem také vlastní zkušenosti z pracovního sesmolování poesie, ostatně ochotně otiskované už jako studentovi. Proč jen utonul dobrý návrh, — špatný jen proto, že jej navrhoval obhájce? —, aby pro historiky byly povinné přednášky paleografické chemie? I ten odsouzení hodná zarytost přehlíží, že je nenahraditelná národní škoda, nevyužití hlubokých znalostí a zkušeností i tisícerych experimentů prof. Dr. Viktorina Vojtěcha, anebo znalostí jeho žáků, kteří dovedou i do hlav nechápavých filosofů natlouci aspoň základní pojmy, co je možné a co nemožné, abychom nadále už nikdy nepovažovali za studnici chemické vědy Kramerův kalendář.

Ale což o takové subtilnosti! Vždyť dosud si nedal nikdo ani práci, aby vyzkoumal, co si historická věda může troufati a co ne; existence »Historického rozboru« (HR) 1939 jest důkazem ad oculos, že historikové dosud žijí v prehistorickém omylu, jakoby spor o pravost či nepravost mohla historie vůbec rozhodovati. Proto také marně hledáme důkazy, nalézáme jen apriornost, a jako před půl stoletím vědu historickou v téměř stadiu, v týchž dětských střevících, že mezná času vyjádřeného fysicky a měřitelného, jako na př. stárnutím t. zv. nerostů. Podivné stadium zabývá se umělou výrobou anachronismů, z nichž každý se ukazuje jako nevědomost odpůrců, nikoliv jako nevědomost RKZ, které, bohudíky, nepsal historik, nýbrž evronská Poesie. Poesii je možno měřit jenom poesí: oblaka není možno s oblohou stahovat a přibíjet šindeláky do knížek. »Kdo potřebuje pomoci, není poesie, jsou to sami lidé.« To se musí studovat. V tom hlavně, v nepoznané pravdě z citu a krásy, ztroskotat Goll: zůstal v mezích naučeného. A to je celý ten pokrok, jíti tupě kolem nových moderních a nádherných poznatků, zárodků Nové Vědy. A jíti s kloboukem, s desítky klobouky, na hlavě.

Historický rozbor RKZ od dr. F. M. Bartoše, profesora Husovy fakulty, vyšel nákladem vlastním ve 300 ex. dne 10. V. 39 jest 1) výkladem HR Gollova z r. 1886, o němž Bartoš praví, že zastaral »z části ovšem přičiněním Golla samého«, 2) redakcí přednášky ze

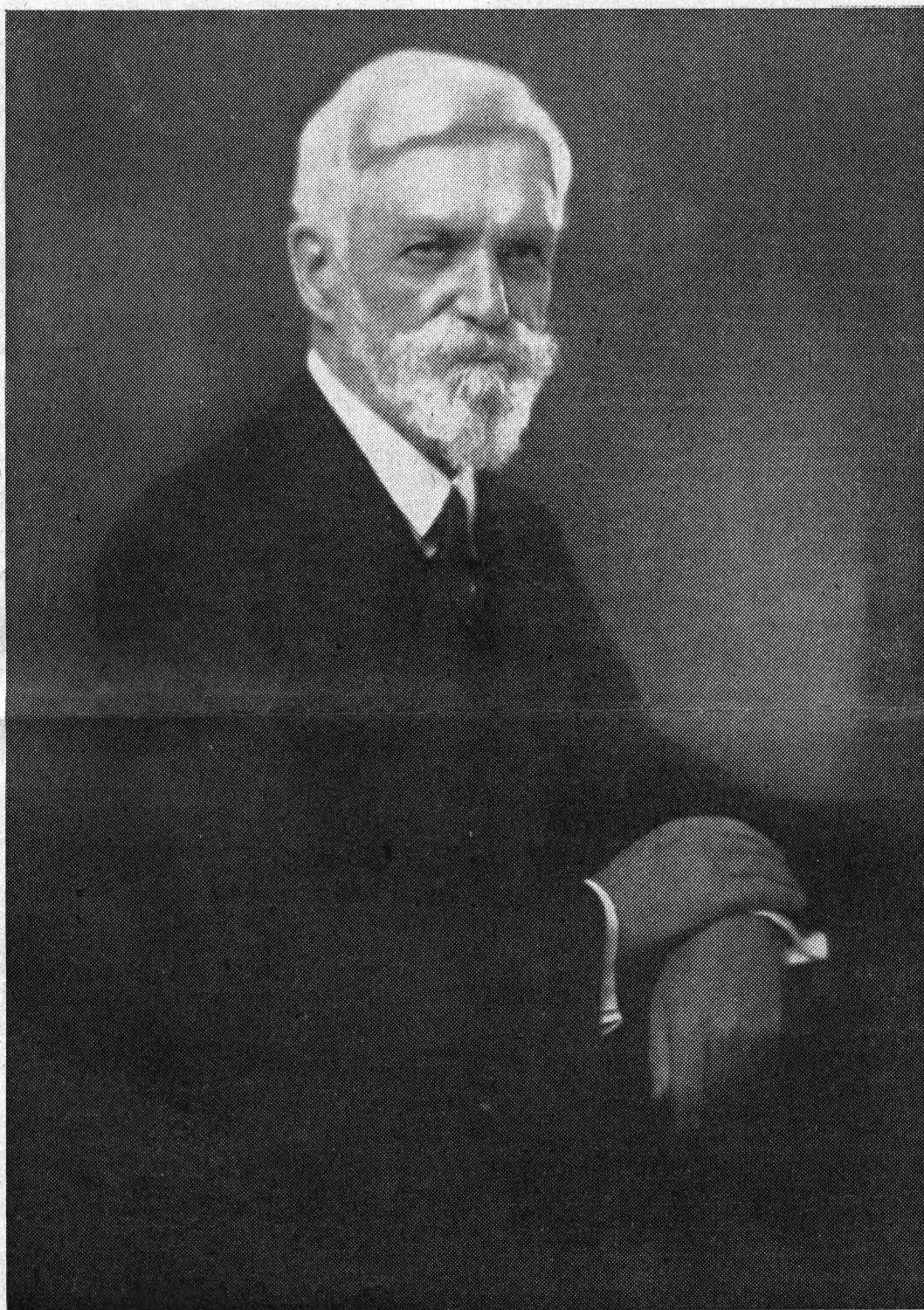
dne 14. IV. 37 v proslulém cyklu na filosofické fakultě Karlovy university (viz toto), 3) příležitostí, aby nové doklady »čtenář mohl přezkoušeti«, 4) »opravuje (co?) to, co jsem v širším rámci napsal«, 5) vede ke »hlubšímu poznání o veliký zápas našich buditelů (roz. smečky notorických piafrausistů), z něhož vzešly RKZ«, jakoby průkazy principu podvodnosti, 6) velmi názornou ilustrací satirického vyličení Šablón Almae Matris od M. Němcové v Lid. Novinách (!) dne 14. VIII. 39.

Netřeba nám prý ovšem důkazů nepravosti, stačí apriornost, přesvědčení. Duševní úroveň historiků nemůže se povznést nad tuto antickou představu. Proto se nerozlišuje apriornost a intuice; jsou to však dvě mocnosti. Je hrozný sebeklam, že jedná se B. o »discrimen veri et falsi«, rozlišení pravdy a lži, je-li autor v zajetí lži. A tu předstírá si B. nadále, nazýváje své dílo mikroskopem, snad opravdu výstižně, s ohledem na to, že právě mikroskop ukazuje jen to, co mu laborant nastrčí, preparáty, jak se mu hodí; věci veliké se tam nevejdou, ale z malého prášku je rázem velký balon; ze všech těch důvodů plyne, že daleko zajímavější je to, co v B. není, nežli to, co v něm jest. Také ty »opravy«.

Bylo by však krutou nespravedlností, kdybychom nepřiznali, že B. mlčky, někde i výslovně, svůj nepřiznivý názor vskutku opravil. Arciť, není to nijak úměrné poctivé námaze a nadlidskému sebezapření, se kterými se obhájcové snažili uvést B. na cestu spravedlivého a objektivního bádání. Ale nešťastná naše humanitní nátura jest ochotna i k takovým obětem, že to noucímu a v bahně nicoty se plácajícímu, hází zachranný pás, aby se vyprostil od ohavné smrti. Vskutě v každém člověku hárá jiskřička talentu, každé dušinky je třeba. Ať již proces vývojový, od falsa ad verum, trvá sebe déle, třeba desítek let, přec je zde možnost, že z mrchonosného Šavla bude živý Pavel, nikoli břednoucí mrtvola.

Abychom se tedy prokousali takovými nedovařenými okoličnostmi, je třeba vůbec přezírat 1) princip apriornosti, 2) nedokonalou přípravu, 3) problém, co historie smí a nesmí, atd.; pro každého autora má trvalou cenu, je-li pověšen na vlastním osidle. Jsme si také vědomi, že údělem pokrokumilovných t. zv. profesorských vrstev národa je rozmazávání pozitivního nihilismu, na př. dělati něco z ničeho; dokazovati, čeho nebylo; věděti, co si kdo nemyslel atd. Ale stále zbývá surovost vůči našim buditelům, která musí býti odpískána; holedbají se podvodnictvím Hankovým mnozí, kteří nejsou hodni rozvázat mu řeménky; tolik on pracoval pro národ, že jest ouředně nábožným podvodníkem, dle nepsaného národního zákona, že tím větší je muž, čím více byl poházen blátem. Odečteme toto všechno; shledáme, že B. řídil se humanitní zásadou: *non multa sed multum*, takže, — pomíneme-li sem tam nějakou tu vědní hnidu a po právu pochválíme nový náledek jako vítaný nový doklad pravosti RKZ — omezil se B. na 4 případy, tak říkáje historiké. Z nich jest patrno, že spisek Bartošův zastaral

Univ. prof. Dr. František Mareš, zakladatel moderní rukopisové obrany, dožil se 20. října t. r. vzácného věku 82 let. U příležitosti tohoto jubilea přinášíme na následující straně jeden z nejlepších snímků prof. Mareše. Štoček zapůjčil týdeník »Národní Výzva«.

Archiv Národní Výzvy.

Foto Langhans, Praha.

Univ. prof. Dr. F. Mareš.

O letošních prázdninách zemřel mimo hranice Protektorátu jeden z aktivních obránců pravosti RKZ, používající pseudonymu Tiesus Vardas. Týž objevil se na poli rukopisové obrany v roce 1938, kdy nákladem literárního sdružení Javěga v Olomouci vydal spisek o RKZ s názvem »Rukopisy jsou pravé«. V této práci, navazující na spis jiného pseudonyma, Bodhisatwy, prckázal autor překvapující znalostí lingvistické, třebaže v některých detailech, vztahujících se k RKZ, se mýlil, jak znají naši čtenáři z recensí jeho spisku ve Zprávách. Jazyková erudice ukazovala na vědeckého znalce. Jak se nyní dovídáme, byl Vardas skutečně jazykovým odborníkem. Po studiu na Karlově universitě nastoupil na místo universitního knihovníka a svou vědeckou dráhu zakončil jako profesor slavistické filologie. Poté vstoupil do výslužby, jejíž dobu pak trávil nedaleko svého úředního působistě a věnoval ji cele otázkám Rukopisů a spisku o RKZ byl první prací z připravovaného souboru. Vardas repatřil k nekritickým obdivovatelům Gebauerovým, třebaže byl jeho žákem, Chystal větší dílo, v němž chtěl podrobiti revisi dílo Gebauerovo. Na tomto poli nebylo dosud u nás mnoho vykonáno a tím více litujeme smrti Vardasovy, jež zabránila uskutečnění jeho plánů. Vzpomínáme-li dnes neznámého učenice, obracíme se zároveň s vzbou na jeho přátele a na jeho rodinu, aby snažili se o zabezpečení jeho rukopisné pozůstatosti. Práce Vardasova je součástí národního díla vědeckého a usilovat o její zachování měl by každý poctivý národní příslušník, ať jeho mínění o RKZ je jakékoliv. Litujeme, že jméno Vardasovo zůstává skryto i po jeho smrti. Bude-li nám možno později je odhaliti, vrátíme se k této osobnosti podrobnějším referátem. Máme úctu k jeho práci pro RKZ, zachovávali jsme si při tom ovšem právo přísné kritiky. I když budi toto stanovisko nevěli v okolí Vardasově, nevidíme důvodu, abychom je změnili, neboť se řídíme zásadou »de mortuis nihil nisi verum«. V tomto smyslu vzpomínáme památky tohoto neznámého obránce.

Lad. Matoušek.

už před svým zrodem přičiněním B. samého. Jako kuriositu ještě vypichujeme, že B. shledává u tří »básní« RK obsah historický. Jsou opravdu jenom tři? Začíná naše historie v r. 1004?

II.

1) *Nebylo Jaroslava ze Sternberka, atd.* Poukazuji na Sborník RKZ, č. 1 a 2, kde jsem dovodil soudobost Bitvy u Olomouce formou středověkého lejchu, z pouhého textu, *bez chemie*. Arciř, nejsem historik, i děkuji Bohu za tuto milost vstáváje lehaje, ač *proto* můj spis je bezcenný, jak *před* přečtením i seznáním jeho usoudil jeden vlivný *historik*, obávaný žurnalista. Praví-li B., že »historik dovede podle podrobností zdánlivě nepatrných datovati i báseň«, tak to tedy »skutečný« historik nedovedl, proklamuje hesla, jichž sám nedovedl užiti, nevída podrobností, jež nejsou nikterak nepatrné, dokonce však nejsou nikterak zdánlivé. *Vždyť nejsme ještě hotovi*; ta *skutečným* historikům, historikům *literárním*, filologům *paralelním* atd. *neznámá* forma zpěvů vztahuje se a vztahovati se musí na *všechny* zpěvy RKZ. Doporučil jsem *proto*, aniž učenice vyjímám, návrat k historickému slabikáři. Originál RK je chemicky starý, text je historicky víc než bezvadný, koncem nemůže být než splnění nesplněného Gebauerova: *laudabiliter me subijciam*. Bude pak ovšem po tom nechutném patlání v nicu. Ale čert vezmiž aureolu, je-li padělaná! A kde vzít tolik úcty k člověku, že má pravdu, je-li to obhájce, apriorně bez svědomí a »přesvědčení«?

2) *Nebyla bitva pod Hostýnem*. Dáme-li si práci s ohledáním na místě, zjistíme, že všichni historikové dohromady píší, píší a píší, aniž vědí, co je v RK

vskutku psáno. Srdcervoucí záhada vědeckého umu, že notoričtí falsátoři znali *dopodrobna* kraj (Chlum, Rovna), v němž žádný z nich nikdy nebyl! Neunavený zpyták položí prst do každé rány; a tu slyší i vidí, že bitva pod Hostýnem jest proslulá právě u Tatarů, v zemi tatarské, kam naše historická věda nepronikla. Jak se Tataři rozveselí, že porážka, o níž vědí jako o katastrofě do paměti národa přes sedm století vrytá, vlastně nebyla a povstala »z prosté zprávy žďárského mnicha Jindřicha z Heimburka«. Zaradují se dvorní historikové chánů tatarských a jméno Bartošovo bude zlatým písmem ve všech tatarských čítankách a učebnicích! Věru, jak *hlubokých* nevědomostí je třeba historikům, aby mohli psáti proti pravosti RKZ! Studium o Hostýně, tom vzácném místě, jehož dějiny sahají nepřetržitě od paleolithu po naše dny, to přenechme směle nehistorikům. Nalezli bychom tam třeba — důkazy o hostýnské bitvě. Kontinuitu. A dejme tomu, že klademe důraz na vědu; a ejhle, smršť v roce 1241 odpovídá theorii Zengerově. Byl tedy Hanka i kosmický fysik, znalý theorie o skvrnách slunečních.

Oldřich je podržen, poněvadž Beckovský v roce 1700 má také zprávu o druhé vládě Jaromírově; *Beneš je podržen*, poněvadž událost ličená *mohla* se státi tak, jak ji líčí RK. Je to obojí delikátní poprava Golla; pozdě, ale přece, přináší Bartoš důkaz pravosti z Pelcla 1791, který ví, že »Pražané (!) jej s velkým plesáním *do města* uvedli«, že tedy věděl: jedná se o *hrad* Prahu, ne o *město* Prahu, leda by Čechové byli dobyli Prahy *před* tou Prahou a *mimo* tu Prahu. Ale zůstává přece »brána přes Vltavu«, kterou vystavěli v r. 1004 tak, aby jednou nohou stála na Malé Straně a druhou nohou u Křižovníků. Pastucha hnal stádo po Vltavě, což dává smysl dobrý.

3) *RZ je podržen*, poněvadž uvádí Dobroslavský *Chlumec (dnes Hradec Králové) shodně s Hájkem roku 1541*. Je tedy Dobroslav z RZ doložen Hájkem, což je však příliši prostinké pro historika. Proto B. praví, že si Hájek Dobroslava »vymyslí«. Zajisté historikové lépe vědí, jak si počínají historikové. Podle sebe soudím tebe. LUMP HÁJEK FECIT. Kdy si Hájek »vymyslí« tak obsáhlý brevír, když na kombinace dvou-archové brožury je dnes třeba — přes dva roky práce? Co praví historikové, jak si vlastně opatroval Hájek materiál? Ví Bartoš, že ten Dobroslavský Chlumec je v Hradci *in natura*? Že tam tedy byl, když Hájkův informátor onu popletenou zkazku o Dobroslavovi do Prahy zasílal? Důkaz Bartošův je tedy dobrý, jen mu schází právě ten důkaz. Zásada, že důkaz pravosti je důkazem nepravosti, je tedy vědecky bezvadná, bohužel se ukazuje, že důkazy nepravosti jsou, majíce nohy velmi kratičké, a contrario důkazy pravosti.

4) *RZ je podržen, protože Trut pogubil* (bude to asi čar minulý) *saň litou, a to pro popletu Beckovského*. Trut v RZ je praslovanské, také ruské slovo, našel jsem je dosud v podkrkonošském dialektu. Saň je ve znaku města Trutnova, *dáno před Beckovským*. Snad bude zajímati, že při studiu založení města Trutnova našel jsem i ten Trautenberg. Podle Bartoše byl ustanoven v VII. století za strážce hranic rytíř Trautenberg, neboť: chybí-li učený, chybí hodně. Ale citlivého bolí i facka sebe delikátnější.

III.

Pod názvem Historie a Rukopisy (s malým »r«) a se záhadným podtitulkem »Nový historický rozbor« přinesly Lidové noviny dne 1. srpna 1939 (přichází velmi

vhod«, pravi se k tomuto datu) referát i kritiku F. Tichého (Praha) o Historickém rozboru RKZ F. M. Bartoše. Neboť rozbor ten ukazuje, »že mystifikátor sebe obratněji se prozradí buď v historickém kostymu (zde z r. 1886) nebo znalostmi (tisková asi chyba, má být neznalostmi), jež jsou možné teprve v jeho době«. Dozajista teprve ve dnešní době je možno neznati výsledků chemických zkoušek, které vylučují autorství Hankovo nebo dokonce Lindovo, neboť Bartoš »je přesvědčen, že řešení této otázky přiblíží budoucí vydání drobných spisů Lindových«. Proroctví to neslibné, když velká díla Lindova, Zář a Jaroslav, autorství Lindovo neprokazují, což i Flajšhans myslí. Domnělí falsátoři neměli prý dále za cíl jen úsilí vytvořit vzácné památky starobylé národní kultury, ale také snahu nakloniti vlivné šlechtice, jako Šternberky, poněvadž doklad z let 1279—1287 o Jaroslavovi ze Šternberka Šternberkům nic neřekl, za to Jaroslav z RK, ač ovšem — bez Šternberka. Neznámý falsátor také podvrhl Jaroslava ze Šternberka v r. 1263—1269, ba více takových darebů podvrhlo i ten celý kontinuelní rod už od r. 1187!

Petre Octavian Zamfirescu:

Podivný Titzův výklad slova „der Teber“.

Poplete-li si nepozorný středoškolák německé slovo »der Hut« (m.): klobouk se slovem »die Hut« (f.): stráž, ochrana, dostane z němčiny nedostatečnou a věc je odbyta. Jestliže si však romanista poplete německé slovo »der Teber, der Täber, der Taber« (m.): ohrada, hradba, zvláště kolová nebo palisádová, kolení, okol, ohrazení buď samostatné nebo předložené na př. k ochraně hradu (Burgwehr), k ochraně osad, u předdvorů, u předmostí, u hrdla hradeb, u městských bran atd. a zaměňuje je mylně s jiným německým slovem »Die Deber, die Doeber, die Döber« (f.): debř, horská úžlabina, údolní roklina, Talschlucht, jest to »věda« a píše se o tom v »Naší Vědě«, roč. XVI., 1935, str. 14—16 nebo v *Listech Filologických*, roč. 62, 1935, str. 285.

Autorem této zmatené vědy jest prof. dr. Karel Titz jenž ve zmíněných časopisech uveřejnil dva články o Teberu. Aby se věc zdála pravděpodobnější, vymyslel si dokonce neexistující slovo »die Teber«: debř, z něhož prý vzniklo změnou členu slovo »der Teber«, značící pak ve fantasii Titzově také »debř«. Touto eskamotáží chtěl dosáhnouti, aby slovo »der Teber« mělo v němčině dva smysly: 1. starší ze XIII. a XIV. století ve významu »der Teber«: debř, vzniklý prý z »die Teber«: debř a 2. pozdější z XV. století z doby husitské a pohusitské ve významu »der Teber — der Thabor«: opevnění, bašta, opevnění mostu.

Při tom vymyšlený »missing link« (chybějící vývojový článek) »die Teber«: debř, vznikl prý ze slovinského »deber« (f.): debř a německého »die Deber, die Döber«: debř, takže po změně členu stal se »der Teber«, značící podle Titze »debř«, variantou slova »die Deber, die Doeber«. K takové zmatené pseudovědě dospěl dr. Titz, aby se zbavil nemilého dokladu slova »der Teber«: Burgwehr z r. 1313, citovaného A. Dopschem.

Div, že se nedomnívá, že něm. učenec Dopsch neumí německy, když může tvrdit, že »der Teber« značí »Burgwehr« čili totéž co »der Täber, der Tabor« a když tato slova nezaměňuje s podob. znějícími »die Deber, die Döber, der Doeber«, jež však značí »debř«,

Z moderní historické vědy dovidáme se zajímavou zásadu, že starobylá listina, přesně mluvící, je podvržená, má-li zprávu jen ojedinelou a když potomní kronikáři mají o věci zprávu podobnou nebo zmotanou, jako Kosmas a Hájek o Libušině soudu atd. atd.

F. Tichý resumuje, že »výsledky skvělého rozboru Bartošova mají ráz bezpečné jistoty«, a k této pochvalé stylistického umění Bartošova se i my připojujeme, abychom aspoň něco pochválili. Tyto výsledky »přesvědčují i usvědčují«. Tím vzbuzuje se dojem, že F. Tichý práci Bartošovu četl. Jest však třeba uvědomiti si, že od referátu je ještě daleko ke — kritice.

Nechť tento kvítek, položený pietně na rakvičku pohrobka, je přijat s touž vlídností, se kterou Lidové noviny uvádějí své odborné referenty, kteří se ohánějí zprofanovaným »přesvědčením«. Přec jen by snad bylo výhodnější *positionější vědění*. Přesvědčení má každý živočich. Ale výsledky Bartošovy rozhodně *usvědčují*. Totiž F. M. Bartoše. K takovému důkazu je knížka nadbytečná.

Talschlucht«. Proto prof. Titz píše, že Dopsch v MJOG 22 (1907), 455 »jen přehlédnutím a omylem uvedl slovo »der Teber« v souvislost se slovem »Tábor« (*Listy Filologické*, roč. 62). V Naší vědě, roč. XVI. již vytýká, že Dopsch a jiní badatelé v Korutanech, neznajíce etymon slova »der Teber« uvádějí jej v souvislost s Táborem«. Jaká ironie, když prof. Titz o tomto »etymon« sám nic pozitivního neví, když si je pouze vymyslel a když pracuje docela s romantickou fantasií!

Ve člancích uvedených jedná se o zajímavý doklad slova »der Teber« z r. 1313 z knihy od Vanscy: *Geschichte Nieder- und Oberösterreichs*, pozn. 1, str. 272, II. díl, kde se zase odkazuje na Dopschův článek v MJOG 22, 1907, nazvaný »Ein Verzeichnis des Besitzes der Herzoge von Kärnten in Krain u. in der Mark von 1311.«

Prvně o tomto slově pojednal prof. J. Vrzalík v *Nedělním Listě* (venkovské vydání) z 25. XI. 1934 ve článku »Poslední důkaz proti pravosti Rukopisů padl«, kde překládá výraz »der Teber« z r. 1313 správně jako *hradba, opevnění, Burgwehr*. Na to odpověděl prof. Titz v Naší vědě, r. 1935 a v *Listech Filologických*, roč. 62, r. 1935.

Zmíněný A. Dopschův doklad z r. 1313 v jeho Seznamu majetku vévod Korutanských v Krajině od roku 1311 zní: »Der Teber mit der Vêst zer Ainöd (gehört) zu dem Lande ze Chernden« (zápis z r. 1313).

Český překlad by zněl: »Teber s opevněním »zur Einöd« (u Samoty) náleží k zemi Korutanské.« Slovo »Einöd« značí »samotu« a obyčejně bývá v německých textech zkratkou slova »Einödshof«: dvůr na samotě, kdežto »die Vêst« značí »Festung, hrad, opevnění, pevnost«. Poněvadž tento hrad stál u »samoty«, jež byla patrně dvorem, ohradou, nazýval se »die Vêst zer Ainöd«: hrad u Samoty. Touto hrazenou samotou jest patrně míněn »der Teber«, jenž náležel ke hradu. Bylo to asi předložené opevnění, sestávající z palisádové ohrady, chránící přístup ke hradu.

Hrad sám, nazývaný nyní Alt-Einöd, leží v soutěsce, kterou končí úzká dolina řeky Krky na Dolen-

sku v Kraňsku. Proto nazývá se slovinsky též »Soteska«, t. j. Soutěska. Před ním v údolí nalézají se místo Teber, známé z dokladu z r. 1313 jako »der Teber«, náležející k hradu. Ježto hrad sám stál v soutěsce u řeky Krky, byl touto soutěskou na svém konci chráněn, kdežto na druhé straně, kde rozšiřovalo se horské údolí, byl nucen chránit se předloženým opevněním, ohradou, zvanou »der Teber«.

Toto slovo nemohlo značit »debř«, neboť v Kraňsku i v Korutanech jest *debř* *slovem velice známým*, jež slovinsky zní »*deber*« (f.) a německy taktéž »*die Deber*, *die Döber*, *die Doeber*, *die Daber*, *die Däber*« vždy rodu ženského. Tvar »*Die Teber*« *vůbec neexistuje* a slovo »*der Teber*« znamená vždy »*Burgwehr*, hradní opevnění, předložená ohrada, horská pevnost, útočiště« a nikdy ne »*debř*, horská úžlabina, Talschlucht«, pro niž je vyhrazeno slovo »*die Deber*, *die Döber*«.

Při tom nutno uvážiti, že pro význam slova »*der Teber*«: *Burgwehr jest zcela bezvýznamné, kde takové předložené opevnění bylo umístěno*: zda to bylo v údolí (v debři), v rovině, na cestě, u předmostí, před hradní branou, na návrší, na svahu, na valu, v soutěsce, před osadou, před usedlostí, před brodem, na ostrohu atd. Vždy slovo »*der Teber*« značilo obrannou ohradu čtverhrannou nebo bubnovitého tvaru, zhotovenou ze dřeva, z kolů, z palisád, z trámů (srub), někdy i zděnou, opatřenou i valem a příkopem. *Nikdy »der Teber« neznačil »debř« i když byl umístěn v debři, nebo »soutěsku« nebo »rovinu«, byl-li umístěn v těch místech.*

Proto můžeme s klidem přeložit doklad z r. 1313: »*Teber* (ohrada, obranná záseka, hradba, kolení) s opevněním (hradem) »*zur Ainöd*« (u Samoty) »*náleží k zemi Korutanské*«, jak to správně přeložil A. Dopsch ve svém Seznamu na str. 451 ve výkladě: »*l eber (tabor: Burgwehr) mit der Veste zur Einöd ist die Burg Alt-Einöd an der Gurla*«.

Tento překlad pokládám za jedině správný, neboť není možné, aby nějaký vévoda si v Seznamu svého majetku označil, že jest majitelem nějakého příkrého úvalu v horách, údolní strže, Talschlucht a při tom ji ještě nazýval chybně »*der Teber*« místo »*die Deber*«: *debř*. Takovou neznalost nemůžeme středověkému písaři obeznámenému s místopisem vévodského jmění v Kraňsku přisuzovati.

Z těchto důvodů pokládám za úplně pochybený a nevědecký výklad Titzův, dle něhož »*der Teber mit der Vest Ainöd*« prý značí, že k hradu příslušelo i *horské údolí »deber«*, po česku *debř*. Tím méně jest přípustné, aby dr. Titz tvrdil bez jakéhokoliv dokladu, že slovo »*der Teber*« znělo původně »*die Teber*«, že značilo *debř* a bylo variantou slov »*die Deber*, *die Doeber*«: *debř*, odvozených ze slovinského »*deber*« (f.): *debř*. K takové změně rodu vedla prý Němce koncovka tohoto slova -er, jež bývá v němčině koncovkou substantiv rodu mužského.

Jest to pohádka pro malé děti, romantická fantazie Titzova, neboť: 1. slovo »*die Teber*«: *debř* vůbec neexistovalo a není doloženo v němčině, ani v německém nářečí korutanském a štyrském; 2. slovo »*der Teber*« nikdy neznačilo a neznačí *debř*, Talschlucht, nýbrž pouze a jedině hradbu, ohradu, předložené opevnění, Burgwehr; 3. slovo »*der Teber*« není a nikdy nebylo variantou slova »*die Deber*, *die Döber*, *die Däber*«: *debř*, poněvadž jsou to zcela rozdílná slova jako německé »*der Hut*« a »*die Hut*«, nebo české »*hrabě*« a »*hrábě*«.

Zajímavé jest, že prof. Titz původně vůbec nevěděl, co značí slovo »*deber*« a musil si k tomu účelu

zavolat odborníka prof. dr. Fr. Ramovše z university v Lublani, jenž ho pak poučil, že jest to české: »*debř*«. Talschlucht a že pomístných jmen toho znění je na Slovinsku několik. Také ho upozornil, že česká *Debř*, dnes jméno vsi, je původně jméno skalnaté a lesem zarostlé úžlabiny řeky Jizery nad Mladou Boleslaví, kteráž končí soutěskou. Vysvětlil mu, že *debř* je slovo praslovanské a všeslovanské, doložené v textech církevně slovanských, ruských (Slovo o pluku Iosorově), srbských, chorvatských, slovinských, českých, v moravských nářečích, slovenských i polských. (Naše Věda, XVI., 1935. str. 16.). Člověk se nestačí divit, co všechno prof. Titz o slovu *debř* nevěděl a nač potřeboval se dotazovati až v Lublani.

Za to Ramovšův kolega, dr. M. Kos, prof. pomocných věd na filosofické fakultě v Lublani také nic nevěděl o *deberu*, ani o *Teberu* z r. 1313, ani o *Taboru* v Kraňsku a konstatoval poctivě, že »*neví nic o taboru v historických pramenech slovinských před 15. stoletím, t. j. před husitskými vojnami*«. V něm vytušil dr. Titz duši příbuznou a proto přijal výpovědi jeho s povděkem. Pouze učeně podotkl: »*Toto konstatování pokládám za velmi důležité pro dějiny slova tabor*«. (Naše věda, XVI., str. 15.)

Druhými slovy prof. Titz buduje své dohady o husitském původu slova *tabor* na *nevědomosti nebo nepovědomosti druhých lidí* a dává těmto »*důkazům z nevědomosti*« přednost před »*důkazy z vědomosti*«, jež pokládá za podezřelé.

Na př. obrátil se též na prof. dr. Martina Wutte, ředitele zemského archivu v Celovci, jenž mu odpověděl:

»Místo *Teber*, uvedené v MJOG 22, 462 z r. 1313 leží v Kraňsku. Ale i v Korutanech je celá řada míst stejného nebo podobného jména: *Dabor* u Radentheinu, východně od Milštského jezera; ...kopec *Tabor* východně od Blatského jezera (Faakersee) s příkrými svahy, s rovinou na vršku, opevněnou místy i valy, útočiště to za tureckých vpádů. O původu slova *Teber* atd. nemohu bohužel říci nic. Ale tolik je jisto, že všechny tyto doklady nesouvisí s českým *Tábor*, protože slovo *Teber* lze mnohdy doložit ze starší doby. Avšak přece toto slovo bylo zde i v Celovci stále až dodnes tak vykládáno, jak to činí Dopsch, totiž jako *horská pevnost a útočiště*. Také opevněné kostely z tureckých dob nazývají se »*Ta-bore*«. Nápadné mi je, že název horského přechodu jižně od Osojského jezera — *der Ossiacher Tauern* — objevuje se r. 1290 v listinách jako *Tewer*. Neodvažují se však pomýšlet na spojitost *Teber* — *Tewer* — *Teuern*; *Teuern* znamená podle Lessiaka »*horský přechod, průsmyk*«, avšak žádné z těch míst zvaných *Teber* atd. — znám je skoro všechny — neleží na průsmyku«. (Naše věda, XVI., 1935, str. 16.)

Vzdor tomu, že jest sdělení prof. M. Wutte cenné, nepřikládá mu Titz vůbec váhy k vůli tomu, že Wutte nevěří v husitský původ slov *Tabor*, *Teber* a nenleze je se slovem *Deber*: *debř*, jako Titz. Jinak Wutte v příkladech podobných slov uvádí některá, která *neomylně značí »debř«*: »r. 1282 dne 2. února mansus in *Deber* (v Debři); mlýn in *der Doeber* (f.), t. j. mlýn v Debři u St. Veitu a. d. Glan, doložený 23. prosince 1330 a později opět ve tvarech *die Deber*, *Däber*, *Dober*, *Döber* atd.; statek u *Döberu* u jezera Osojského z r. 1423, pak *Dabromoos* (slatina Dabra nebo v Dabru) severně od údolí Glány.

Pouze těchto dokladů na »*debř*« chvil se prof. Titz, spojil je s tím, co se o *debři* dozvěděl od prof. Ramovše a vyrobil si ze všeobecně známého fakta, že ze

slovanského »dBbrB« (f.): debř povstalo německé »die Deber, die Daber, die Döber«: debř, roklina, příkrý úval v horách, úzlabin, jež bylo také v němčině rodu ženského a počínalo písmenou »d« jako v jazycích slovanských (debř, deber, debrz, debřa, Debř, Debra nebo Dibra v Albánii atd.) — ničím nedoloženou hypotézu, že prý ze slovinského »deber« (f.): debř vzniklo ještě německé »die Teber«: debř. Později se prý toto slovo, jež bylo rodu ženského jako ve slovinštině, změnilo na »der Teber«: debř rodu mužského, neboť k takové změně rodu vedla prý Němce koncovka -er, jež bývá v němčině koncovkou substantiv rodu mužského.

A výsledkem této eskamotáže bylo prohlášení v Naší Vědě, XVI, str. 16: »Der Teber«: debř — změna rodu v němčině způsobena asi koncovkou -er v slovanském deber (f.) — je známo jen v Kraňsku a v Korutanech na území původně slovinském, záhy zněmčeném. Není známo dále v Alpách. A. Dopsch vykládal Teber souvislostí se slovem tábor jen omylem a neprávem. V celém vývoji slova debř: Teber není nic, co by opravňovalo k tomu tvrzení.

Víme však, že jest to nesmysl, neboť slovo »der Teber« ve významu »debř« právě tak jako »die Teber« ve významu »debř« není ve skutečnosti známo ani v Kraňsku, ani v Korutanech, ani v Alpách, ani jinde v Německu a že pouze profesor K. Titz z neznalosti věci spojil je násilně se známými slovy »die Deber, die Döber, die Däber«: debř, aby se zbavil nemilého dokladu varianty slova *labor* — *der Teber*: *Burgwehr* — z doby předhusitské z r. 1313. Výrazy »die Teber« a »der Teber« ve významu »debř« jsou prostým výmyslem Titzovým!

A na tomto omylu založil prof. Titz svá tvrzení, že slova *labor*, *labor*, *labor*, *labor*, *labor*, *Teber* atd. ve významu »pevnost, opevnění, ohrada, hradba pevnostní, předložené opevnění, hradba vozová, ležení obtočené vozy a ležení vůbec« nikdy neexistovala před rokem 1420, kdy založena byla husitská pevnost *labor*, *labor* nad Lužnicí. Proto se domnívá, že doklady těchto slov ze starší doby jsou buď *podvrhem* nebo mají zcela jiné značení.

Z té příčiny svůj článek v Naší vědě, roč. XVI. končí slovy: »Dějiny slova tábor od jména hory Thábor k českému městu Tábor, k významu »pevné, stále opevnění, pak ležení otočené vozy a ležení vůbec« mají svůj důsledek pro *kukopis Královédvorský*; *dokazují znovu a nevýratně jeho podvrženost*... Psalo se sice, že existují doklady pro slovo tábor z dob před husitskými válkami, avšak vědecky nebyl otištěn žádný doklad. Kdo však chce vsutku vyvrátiti, že slovo tábor není ze jména Tábor, musí tak učiniti historickými doklady a publikovanými tak, aby mohly býti kriticky zkoumány; musí vyvrátiti mimo jiné mé doklady, i ten z Magdeburské kroniky, dokazující, jak se naplňoval význam slova tábor a dále především Długoszow: *nullo ipsis de curribus thabor instructo*.«

(Dokončení příště.)

PŘEHLED.

ČELAKOVSKÝ A RKZ. Zajímavě je zahrocen epigram »Dobrá naděje« v Sebr. spisech F. Lad. Čelakovského (vyd. Jar. Vlček-J. Jakubec, u Laichtra 1916), díl II., s. 117, č. 38:

»Až jen Brit a Francouz o nás budou psáti,
až i k nám je všeovědávost zavede,
snad nás lépe také budou znáti
tu i onde naši sousedé.«

Hrot zde skrytý vychází najevo touto připojenou poznámkou Čelakovského:

»Jistotně! — dobré aspoň činí se počátky. Tak na př. ať o jiném pomlčíme, poněvadž v Anglii a ve Francouzích všimají se Rukopisu Královédvorského, také v knihupeckém katalogu ve Vidni tištěném četli jsme kdys o něm tato přepamatná slova: »Rukopi's Královédvorský, d. i. die Königinhofer Handschrift verfasst von Rukopi« Potud jsme znali jenom pěstouna dítěte toho, nyní víme i kdo otcem jest.«

Epigram sám i tato slova jsou jasným dokladem nelibosti, s jakou přední čeští mužové odedávna pozorovali nevědomost o našich základních kulturních datech, dokonce uměle, úředně, jak víme, podporovanou a živěnou. Nebyla to ovšem jen stará rakouská vláda, která se této chyby dopouštěla; byl to i bývalý čs. režim, jehož přední duchovní představitel na boji proti RKZ vyrostl. Ale jaké semeno sil, takové ovoce sklídl. — Co však nás na tomto kulturním dokladu více zajímá, jest Čelakovského víra v pravost památek, a vděčnost jim za to, že jimi šlo jméno české kultury do ciziny. Víme, jaký byl poměr Čelakovského k Hankovi, a dovedeme si představit, jakého asi ohlasu by u něho bylo nalezlo podezření proti Rukopisům, pod rukou různými austroslavisty šířené, kdyby byl nalezl jediný důvod, který by byl mohl jej přesvědčit. Zaslepení nepřátelé Rukopisů se také snažili náznaky domnělého odporu Čelakovského k Rukopisům najítí neb aspoň vykombinovat. Není jich však, ba čtyři řádky uvedeného epigramu stačí k protidůkazu. — r.

PARALELY. Zapůjčil jsem kdysi Vrzalíkovo »Poučení o neпадělaných Rukopisech« jistému svému známému, pochybovači o jich pravosti, ovšem »pokrokovému« profesoru. Jeho »přesvědčení« o nepravosti tím sice bylo silně otřeseno, nicméně však měl ještě řadu námitek o předložených protidůkazech. Za nejvážnější pokládal paralelu mezi Róží RK, kde děvče pravi, že »vše dřiezhy, lůčky sežžech«, a ruskou písní zapsanou v XVIII. stol., v níž »vsju lučinočku pripalila, vschod podruženek utomila«. Výklad této obdoby je jak známo, ten, že se před staletími česká Růže dostala do Ruska (— takových případů je více; v nejnovější době to dokázáno o naší písní »Horo, horo, vysoká jsi«, jež se dostala textem i nápěvem do býv. Polska, Ruska, Srbska, Bulharska a Rumunska —), kde už nerozuměli slovu »dřiezha«, drezga (tríska) a vykládali je slovem »družka«, podruženka, takže děvče nezpívá, že spálilo všechny »dřiezgy«, nýbrž že »navilo všechny družky«, tedy hotový nesmysl.

Tento výklad putování české písně před staletími na východ a zkomolení jejího textu prý je násilný, a nemáme prý podobného příkladu takové záměny.

Na to mi bylo těžko odpovídat, neboť nejsem odborníkem v ruské lidové písní. Dostala se mi však nedávno do rukou kniha S. P. Orlova »Hry a písně dětí slovanských«, kterou vydala 1928 Čsl. obec sokolská. A ejhle:

Máme u nás (a u všech Slovanů, i u Němců) dětské hry »na zlatou bránu«, »na mostek« a pod., s prastarými recitačními nápěvy; v nich se tají zbytky pohanských svatebních obřadů kupování a únosu nevěsty. Časem byl smysl těchto her zapomenut tak, že se ze svatební družiny vlivem rytířského středověku staly družiny rytířské (hry o Zalmanu), a vlivem křesťanství zástupy andělů a čertů, ukládajících o dívku. Toto poslední je thema české dětské hry »Peklo a ráj«, polské »Anioł i diabeł« a ruské »Chodi v petlju, chodi v raj«, kterou zapsal sám Orlov v okolí Moskvy. Nechme mluvit prof. Orlova samotného (str. 163):

»Jak se dá předpokládat, dostala se tato hra do středního Ruska ze západních zemí slovanských, kde je velice rozšířena. Všude v záp. zemích slovanských se v této hře vyskytují slova »ráj a peklo«. V středním a severním Rusku se slova »peklo« skoro vůbec neuzivá, obzvláště ne v řeči dětské. Všude místo pekla se užívá slova »ád«, a proto ruské děti zaslechnuté jimi slovo »peklo« zkomolily na »petlja«, t. j. oko. (Srv. naše »petlice«.) »Nepochybně však je, že slovo »petlja« bylo původně »peklo«. — To jest malou ukázkou, jak se píseň a hra šíří a jak v ní povstávají změny.«

Ano, písně — jejich texty i nápěvy — se vždy šířily, šířily a vždy budou šířiti, zejména po území jazyků příbuzných, tím spíše, když se šíří i mezi národy nepřibuznými, a při tom v nich vznikají změny těžko pochopitelné tomu, kdo nezná původního znění.

V létech 80. min. stol. byla »ve flóru« lidová píseň »Okolo měsíce kola se dělají«. Dostala se jen na Slovensko, a už tam se její začátek změnil na »Poniže Bystrice kola čelajú«, jak máme doloženo v »Slovenských spevech«, d. III., 267.

Podobný osud tedy stihl i před několika stoletími naši Róži, z jejichž »trísk« se v Rusku staly »družky«. Tak je to a ne jinak.

Známy můj skeptik, o němž vím, že při všem svém skepticismu dychtivě čte tyto »Zprávy«, má zde tedy dvě paralely, ovšem svědčící pro Rukopisy. J.

3
420
48
»SLOVANÉ, PRAOBYVATELÉ NAŠICH ZEMÍ.« Dr. Jiří Neústupný, správce pravěkého oddělení musea v Praze, napsal v »Kultuře doby« stať o osídlení Čech a Moravy Slovanů. Z vývodů Dra Neústupného vysvitá tvrzení, že Slované ujal se vládu nad českými zeměmi v VI. století po Kr., že však část jich tu byla již před touto dobou. Uvažuje o slovanskosti lidu popelnicových polí v 1. tisíciletí př. Kr., kterou pokládá za velmi pravděpodobnou. Tím by stáří osídlení slovanského v našich zemích bylo zvýšeno téměř o 1.500 let a dosavadní, naprosto nepřátelský postoj našich vědců archeologických proti RKZ je pak zlomen; Rukopisy právě svou skvělou, silnou praslavanskou vzdělaností předpokládají dlouhou dobu vývoje. Potom také zásadně vystoupí do nejpříznivějšího světla vědecká práce t. zv. »autochtonistů«, kteří přinesli doklady pradávného csidlení našich zemí Slovanů, dávno před Kr. Uvažuje-li se o slovanskosti lidu popelnicových polí již i oficiálně, pak nutně dosavadní snažení a práce o příchodu Slovanů do Čech a Moravy až v VI. stol. po Kr., na němž si právě česká archeologická škola po Pičovi tolik zakládala, stávají se bezpředmětnými. Čili: k vnitřní podstatě RKZ blíží! Pozdě, ale přece!

Adámek.

VĚDA A ŽIVOT přinesla v posledním čísle (3.) článek Dr. J. Skutila »Rukopisy a archeologie«, na který odpovíme podrobně přistě.

3
88
mm
ROK LINDOVA NAROZENÍ. Časopis Rodopisné společnosti uveřejnil nedávno zajímavou stať V. Dávidka o rodu básníka Josefa Lindy. Dr. Dávidek zjišťuje zde, že Linda narodil se správně v červnu roku 1792 a nikoliv, jak se až dosud uvádí, v r. 1789. To má ovšem význam pro otázku RKZ, neboť Linda bývá označován za člena »falsátorské skupiny Hankovy«. Ten význam také zdůrazňuje — a to je zvlášť zajímavé pro nás, kteří počínání ČTK k RKZ dobře známe — Dr. Ant. Veselý, chef kult. odboru ČTK, který zprávu o tom, vydanou ČTK pro časopisy, takto zakončil: »Toto zjištění je důležité pro řešení otázky pravosti Rukopisů, neboť v té době objevení rukopisu Královského bylo Lindovi necelých 25 let.« Snad také pro tuto větu většina novin zprávu ČTK — neotiskla. —ml.

3
88
bme
ZEMŘELI SLAVISTÉ. V poslední době zemřeli dva zahraniční slavisté, jejichž jména byla dobře známa obráncům i odpůrcům Rukopisů. V Německu zemřel býv. profesor slov. filologie na universitě berlínské Alexandr Brückner. Patřil do skupiny Masarykových pomahačů před 50 lety a na tehdejších svých znalostech ustrnul až do smrti. Naším čtenářům je toto jméno dobře známé z minulého ročníku Zpráv. Tehdy vystoupil Brückner v polském tisku proti knize »Walka o czeskie Rekopisy«, kterou napsal polský slavista Jan Miszewski. Jeho vystoupení vyvolalo velikou novinářskou kampaň o pravost RKZ v býv. Polsku (r. 1937-8), o níž referoval ve Zprávách sám J. Miszewski (č. 15-16, 1938). Konec byl pro Brücknera nešťastný, poněvadž J. Miszewski prokázal jemu 50 let zastaralé neznalosti. Brückner byl původem Polák ze židovské krve (jak uvádí časopis Přehled, 1910). — Ve Francii zemřel profesor dijonské university a redaktor »Le Monde Slave« Jules Le gras. Do otázky rukopisové zasáhl v roce 1936, po oslavách Masarykových na Sorbonně, kdy prof. Sorbonny E. Borel svou nevhodnou a nevědeckou zmínkou o RKZ dal podnět k francouzské akci, jež skončila vydáním celé francouzské korespondence o této záležitosti v samostatném spise (»Remarques...«, za K 9.—dodá Rkp. spol.). Tento spis recenzoval Le gras obšírně a příznivě v »Le Monde Slave« a paralysoval tak nevěcnou kampaň proti RKZ, vedenou na francouzské půdě prof. Murkem. —ml.

3
88
x
JUBILEA ODPŮRCŮ. 25. října t. r. dcíl se se 70 let profesor něm. řeči a literatury na Karlově universitě, Dr. Josef Jan k o. V četných oslavných článcích zapomnělo se téměř na jeho účast ve sporu o RKZ, která spočívala v tom, že zveřejnil důvěrné universitní prctokoly o zkouškách prof. Jana Vrzalika. Sledováno tím bylo hanobení obránců RKZ. Disciplinární řízení, které min. škol. pro tento čin s Jankem zavedlo, není dodnes ukončeno. — 11. listopadu t. r. slavil osmdesátiny jiný germanista Karl. university, Dr. Arnošt Kraus, smutně známý z historie sebevraždy prof. Piče. Z novější doby je známo jeho označení obránců Rukopisů jako »sběr«. Obvyklé oslavné články tentokrát se našly jenom v Lidových Novinách a rozhlase. —lk.

UKOPISY V NARODNÍM PROBUZENÍ hrály nemalou roli, jak je všeobecně známo a i odpůrci přiznáváno. Každou chvíli nacházíme nové doklady o jejich působení. V Prostějově na Moravě oslavil letos Čtenářský spolek 90 let od svého založení. Jeho dnešní ředitel p. Frant. Ostrovský vzpomíná v Hanáckých listech (14. X. 1939) tohoto jubilea a zaznamenává historii spolku podle protokolních zápisů zjistil, že první spolková schůze dne 14. května 1849 měla na pořadu jednání o Rukopisech. — Jak se časy mění: 14. května 1939 byl prostějovský spolek čtenářský usnesením valné hromady rozpuštěn. Nebylo to trochu unáhlené?

ml.

3
832, 132 mm
DIVIŠOVA CHEMICKÁ PRÁCE PROTI RKZ. Zemřelý univ. prof. M. Weingart uveřejnil krátce před svou smrtí v »Časopise pro moderní filologii« (listopad 1938, str. 3-15) několik soukromých dopisů Divišových z pozůstalosti Gebauerovi. J. V. Diviš, ředitel cukrovaru v Přelouči, byl totiž jeden z tajných chemických rádců Gebauerových v jeho polemikách s Bělohoubkem a Šafaříkem. Otevřeně sám nikdy nevystoupil, nechal za sebe mluvit Gebaura. V dnešní době, kdy poslední zbytky odpůrců stojí bezmocny proti přesným chemickým důkazům stáří Rukopisů, kdy není mezi odpůrci pravosti RKZ jediného chemika (doc. Schacherla v to nelze počítat), učinil Weingart pokus, vyraziti obráně její nejlepší zbraň publikováním 50 let starých soukromých dopisů. Obrana může Weingartovi za to vysloviti díky a jest jen litovati, že Weingart nedožil se také toho, aby posoudil, co jeho článku řekne obrana. Práce Divišova byla podrobena univ. prof. V. Vojtěchem a prof. inž. K. Andrlíkem odbornému studiu a laboratornímu přezkoušení a o výsledcích přineseme později obšírné pojednání. Diviš ukázal v dopisech úžasné nevědomosti o chemické podstatě písma i psacího podkladu; uveřejněním dopisů Weingart jeho památce nikterak neprospěl. Vitáme-li publikaci dopisů, jest to jen proto, že poznáváme autenticky námitky odpůrců Bělohoubkových, kteří stydělí se za života Bělohoubkova čestně proti němu vystoupit a volili cestu babského našeptávání. Zveřejněním dopisů jest nyní posice Bělohoubkova neobyčejně posílena.

L. Matoušek.

3
mm 832
JAK J. B. KOZÁK MLUVIL O RKZ. V »Národní práci« ze dne 3. III. 1939 zavádil prof. J. B. Kozák o otázku Rukopisů v článku o Masarykovi, zajímavě napsaném »Zjev jeho dálkou rostl«. Citujeme doslova onu část: »Rukopisy. Obránci jejich dosud nevymřeli; dokonce se jaksi znovu rodí. Ale citíte tu, že o ty rukopisy, o meritum dávného vlasteneckého kraválu vlastně nejde; jde tu o věc politickou, o pokus nějak znehodnotit samy počátky Masarykovy vědecké dráhy, aby se rozšířila nechuť proti němu a mohly býti snaze vytrhány kořínky jeho vlivu. Kolik jsme znali těch »rukopisců«, kteří ty básně ani nečetli! Hned zde vidíte, jak pravdivé je biblické slovo »poznáte pravdu a pravda vás osvobodí«. Chcete opravdu vyvážnouti z tohoto ovzduší fráze a agitace? Chcete býti od toho osvobození, od toho míti pokoj, zvědět, jak se to tedy doopravdy mělo? To, příteli, zadarmo nedostanete. To znamená marš do knihovny a studovat. Ale takhle se to má se vším, co nám Masaryk zanechal...« Nebylo by snad ani potřeba dávat ke Kozákovi sofistické (velice mírné označení) úvaze poznámky. Je však třeba podtrhnout jeho označení Rukopisů, jež budily národ, za »meritum dávného vlasteneckého kraválu« a připomenout si, že tato slova napsal Dr. Kozák v době II. republiky, týden před 15. březnem 1939. Známe také ony »rukopisce«, kteří básně ani nečetli. Seznámili jsme se s nimi v našich polemikách a ti pánové rekrutují se vesměs z vysokoškolských kruhů. A ti by si měli vzítí slova Kozákova k srdci, zajít si do knihoven, aby pro polemiky s obránci získali si aspoň ty nejj primitivnější znalosti, aby jejich články nevypadaly jako články žáků obecných škol (na př. článek J. B. Kozáka »Hydry falešného nacionalismu« z r. 1934). Je to věru smutný pohled na vědeckou úroveň dnešních vědeckých odpůrců Rukopisů... »Ale takhle se to má se vším, co nám Masaryk zanechal...«, praví J. B. Kozák.

L. Matoušek.

3
PEKAŘ A RUKOPISY. Poslední předprázdninové číslo Českého časopisu historického přineslo pod názvem »Rukopisy se stanoviska historického« přetisk dvou článků prof. Pekaře z Nár. listů r. 1927 a torso, které bylo nalezeno v Pekařově pozůstalosti v rozsahu 10 stran. Toto torso je prý součástí spisku, který za redakce prof. Šimáka měl vyjít v roce 1935 a měl přinést vedle článku Pekařova ještě pojednání prof. Friedricha, Hýska a Smetánky. Komise, která vydání spisku tehdy připravovala, rozešla se náhle, když chemikové Karlovy university přihlásili se jí ke spolupráci a vydali o Rukopisech posudek, který se filosofům nehodil. Tak ze spisku sešlo a tyto ztroskotané plány snaží se nyní odpůrci napravit tím, že pod záštitou jména Pekařova uveřejňují zlomky z jeho rukopisné pozůstalosti. Původně projektoval Historický klub, že vydá zvláštní vydání těchto Pekařových článků z ČCH; později však od toho upustil a dal zhotoviti jen malý počet separátních otiisků, které ani nepřišly na knižní trh. O vydání práce se stal Dr. Z. Kalista. Všechn denní tisk známého zabarvení přinesl pochvalná pojednání o článcích Pekařových a na zvlášť vřelé zhodnocení »Národní Obnovy« (29. VII. 1939) od J. Hobzka odpověděl v témže časopise (12. VIII. 1939) sám prof. Mareš, který uvedl na pravou míru Pekařův význam ve sporu o RKZ. Na Marešův článek již Hobzek blíže neodpověděl, ale v Lumíru (jehož je Hobzek redaktorem) dáno bylo místo Dr. Kalistovi, který se tam pokusil obhájit ČCH, jak ostatně se dočtou čtenáři na jiném místě dnešních Zpráv. K Pekařovým pracím se ještě příležitostně vrátíme. —lk.

5 NEMOHU MLČETI. Pod tímto názvem uveřejnil v Lumíru ze dne 25. Hájna t. r. docent Karlovy university Dr. Zdeněk Kalista (použív při tom pouze šifry) odporný útok na zakladatele moderní rukopisové obrany, prof. F. Mareš, domnívaje se patrně, že tímto způsobem oslaví nejlépe dvaosmdesátiny tohoto vynikajícího českého filosofa. Noticka je tak charakteristická pro české odpáře pravosti RKZ, že z důvodů dokumentárních ji celou přetiskujeme a připojujeme několik poznámek. Z. K. píše v Lumíru:

»V posledním čísle Čes. čas. hist. (2. seš., XLV. roč.) byl otištěn článek Josefa Pekaře »Rukopisy se stanoviska historického. Jsou to vlastně dvě práce Pekařovy: jednak stati, otištěné 29. května a 5. a 12. června 1927 v Národních listech pod názvem, opakující se v nadpisu nového článku, jednak nedokončený rukopis, který byl nalezen v pozůstatosti historikové s označením »RZ 1935«. Obě části však mají v podstatě též cíl: chtějí shrnouti historickou argumentaci, obracícející se proti pravosti obou domněle staročeských památek — rukopisu Královédvorského a rukopisu Zelenohorského. — O článku zmínil se v jednom z předpraždninových čísel »Národní Obnovy« Dr. Josef Hobzek a zaznamenal stručně, co obě studie Pekařovy přinášejí. V 31. čísle letošního ročníku »Národní Obnovy« ozval se však proti stručnému referátu Hobzkovu Prof. Dr. F. Mareš — a to způsobem, k němuž opravdu jako žák Pekařův nemohu mlčet. Nechci se zabývat argumenty, které Mareš ve své odevzvě zvedá proti Pekařově zdůvodnění podvrženosti obou památek rukopisných: v té věci nedostal se prof. Mareš nad zcela laické názory a vědomosti a považoval bych proto za zbytečné plýtvání místem v Lumíru, kdybych na ně reagoval. Ale vážnost, již prof. Mareš v našem vědeckém světě pro jiné svoje práce, než jsou obrany rukopisné, požívá, nutí mne, abych se obrátil proti těm místům jeho »zaslanac«, kde dotýká se v jisté míře Pekařovy vědecké cti, případně je s to, aby pokřivil mínění veřejnosti o Pekařových názorech na Rukopisy v posledních letech jeho života. Mareš se ptá nejprve, proč nedošlo k vydání proponované brožury, pro kterou Pekař svoje nedokončené pojednání psal, a dochází k »pravděpodobnostnímu závěru«, že to způsobila odpověď několika chemiků přírodovědecké fakulty Karlovy, daná redaktorem připravované brožury 26. dubna 1935 a podepírající pravděpodobnost mínění, že RK pochází z XIV. věku. »Jest tedy« — pokračuje pak — »pravděpodobnostní otázka, nestalo-li se uveřejnění Pekařova článku po jeho smrti po jeho vůli. Možná totiž pravděpodobnostně soudit, že vůči určitému (sic!) výroku pěti chemiků o stáří písma RK Josef Pekař již si nebyl zcela jist objektivní platností svých důkazů padělanosti Rukopisů, třeba si sám subjektivně byl o nich přesvědčen.« Myslím, že nebylo třeba tolika pravděpodobností, kolik jich profesor Mareš sebral v těchto několika řádcích. Profesor Mareš se mohl lehce přesvědčiti o tom, že Pekař zůstal svým názorům na Rukopisy věren až do smrti — kdyby se byl zabral jen poněkud do Pekařovy práce historické. Dávno po té, co měl příležitost seznati svrchu dočený »pravděpodobnostní« (a ne »určitý«!) posudek pěti chemiků Karlovy university z dubna 1935, na samém sklonku rusk. počátku r. 1936 publikoval Pekař v XLII. ročníku CCH referát o práci J. Melicha »A tábor szöröle, který vlastně svou podstatou — důkazem, že slovo »tábor« v RK, pocházejícím domněle z XIV. věku, nemůže být doloženo dříve, jak z dob pohanských — iří zřetelně do řad obhajů rukopisných. A také ve své učebnici dějin československých pro nejvyšší třídu středních škol, nad jejíž novou úpravou ještě v posledních měsících svého života bděl, ponechal Pekař zmínku o Rukopisech beze změny. Proti Marešovu »pravděpodobnostnímu výpočtu«, pro nějž není žádných pozitivních důkazů, svědčí tyto okolnosti zcela jasně, že nemůže být u Pekaře řeči o nějaké nejistotě resp. opatrnosti, jež schovává raději nedokončenou práci do šuplete. Proč nedošlo k uzavření studie z r. 1935, mohl pak vysvětliti — jako člověk, který právě k této studii Pekařovi, práci přetřeznému, pomáhal snášení materiál — sám: byla to těžká choroba Pekařova, propuknuvší z jara 1936, jež znemožnila mu v ní pokračovati.«

Kalista, jak vidno, považuje za nutné hájit CCH, v němž dopustili se činu, tak speciálně patřícího odpůrcům. V době, kdy neexistuje vědeckých odborníků, kteří mohli by postavit proti stanovisku RKZ věcný argument, nestyděli se CCH přetisknout práci mrtvého učenice, ještě k tomu 12 roků zaštaloval a dávno prodiskutovanou. Tato skutečnost se dá kvalifikovat jen jako důkaz nemohoucnosti nebo zbabělosti. Ale docent Kalista pokouší se naznačovat, jakoby toto otištění dalo se v intencích posledních názorů Pekařových před jeho smrtí. K tomu tedy chce říci také několik slov, třebaže neshledávám dostatečný časový odstup, aby o těchto věcech mělo být hovořeno. Když však Z. K. se toho nebojí, tedy je spravedlivé poučiti jej o několika věcech, které patrně jsou mu neznámé (zvláště je-li on autorem úvodu k přetisknutým článkům Pekařovým v CCH). Pekař hrál smutnou roli ve sporu o RKZ již před 25 lety. On byl aranzérem smutné proslulého vědeckého manifestu o podvrženosti RKZ r. 1911; kterým do vědy mělo se zavádět násilí a když r. 1927 tato truchlivá historie s manifestem č. II. byla opakována, zase nacházíme jméno Pekařovo jako vedoucího kampaně proti prof. Marešovi v Nár. Listech. Již v r. 1911 dán byl příslib spisu proti RKZ, tento příslib byl znovu opakován 1927, ale zůstal příslibem dodnes. A v r. 1935, kdy k manifestu č. III. nebyla už odvaha, byla aspoň odvaha k novému slibu spisku, který ovšem zase nevyšel, ačkoliv veřejnost byla mystifikována v Ot. nauč. slovníku, jakoby byl vyšel. To jsou tedy podivné vědecké metody, pane docente, a tím smutnější, že se v nich vyskytuje jméno Pekařovo. Ale o mrtvých jen pravdu! V posledních letech Pekař se sporu o RKZ zřejmě vzdaloval. Jeho vystoupení ve schůzích Hist. klubu 13. a 20. listopadu 1931 je smutno připomínat. Pekař jako předseda veřejného večeru odmítl pozvanému prof. Marešovi slovo na obhajobu, když též byl tam Flajshansem napadán. To jsou metody ještě podivnější, pane docente a dávám Vám na vůli obhajovati je! Dají se vysvětlovati jen subjektivní — osobní — zaujatosti Pekařovou. — Dr. Kalista zmiňuje se o článku Pekařově »A tábor szöröle z r. 1936 na důkaz toho, že Pekař účastnil se aktivně odporu RKZ až do posledku. Zdá se, že Dr. Kalistovi tedy musíme připomenout je mu známou skutečnost, že Pekař nenalezl slova na svou obranu proti stejné práci orientalisty P. O. Zamfiresca z ledna 1936, který Pekařovu argumentaci o »táboře« rozdrtil. Pekař dovedl nalézt ovšem slova proti Melichovi, poněvadž materiál pro toto dodal jsem mu — my, to jste také nevěděli, pane docente? Skutečnost, že se Pekař k poslední odmítl, nedá se sprovodit ze světa. O tom mlčení Pekařově psal jsem podrobně již r. 1936 v Tanku a Pekař mlčel dále. CCH chce nyní násilně oživovati Pekaře, asi proto, že z žijících historiků není nikoho, kdo by se nebal vrhnouti své jméno do boje proti RKZ a kdo by tak činil z přesvědčení. — O ostatních uvozovkových narážkách Dr. Kalisty nebudem se rozšiřovat; každý z našich čtenářů zná všechno z autentických znění a zhodnotí sám Kalistovy útoky. Ostatně počkám raději, až Dr. Kalista do sporu o RKZ promluví méně osobně a předloží sám materiál, který dosud pomáhal jen snášení. Takto zatím nevíme, zda »v otázce »podvrženosti« památek rukopisných dostal se nad zcela laické názo-

ry a nevědomostí odpůrců RKZ a proto bychom zatím plýtvali jen místem ve Zprávách, kdybychom již ted na ně reagovali. L. Matoušek.

PROGRAM SBORNÍKU RZK, který jsme přislíbili posledně, odkládáme na dobu pozdější.

PROVOLÁNÍ RUKOPISNÉ SPOLEČNOSTI z února t. r., zaznamenané bylo s více méně obsírnými komentáři, kromě posledně uvedených týdeníků ještě Tankem (3. II.), Národní republikou (17. II.), Hasičskou stráží (č. 6), Poslem od Čerchova (25. II.), Zpravodajem Českomor. vysočiny (4. III.), Královodvorskými listy (25. III.) a j. Pro nedostatek místa není nám možno zaznamenati podrobněji všechny tyto hlasy, jakož i množství projevů souhlasu, které Společnost obdržela a za něž všem děkuje. Red.

NAUKA O INKOSTECH není věcí tak jednoduchou a i mezi chemickými odborníky setkáváme se s tvrzeními, která se diametrálně liší od skutečnosti. Tak v »Nár. novinách« ze dne 5. listopadu t. r. rozepisuje se podrobně o vlastnostech inkoustů asistentka prof. Švagra, Ing. Dr. Ph. Mr. Em. Kinská a dopouští se v této odborné práci řady zásadních omylů. Domnívá se na př., že všeobecné rozšíření železitého inkoustu nastalo až v XV. věku a nezná patrně sta listin v našich archívech z IX. věku a d., jež jsou převážnou měrou psány stejným materiálem. Ještě horší je to s jejím názorem, že starší železitě inkousty chovají se podobně jako laky a nepronikají do póru psacího podkladu, což je domněnka úplně falešná. Při studiu otázek inkoustů nelze se vyhýbat vynikající práci Bělohoubkové a Šafaříkové jen proto, že obhajuje pravost RKZ, jako se nelze vyhýbat slabikáři, učíme-li se psati. Jinak dochází k fatálním nedopatřením, na která jsme zde poukázali. ml.

KE SPORU O SLOVO »TÁBOR« V RK přispěl nečekaně mladý historik prof. Dr. Josef Macůrek. Ve stati »Maďari a uherský stát«, zařazené do »Dějin lidstva«, jež vycházejí v nakladatelství Melantrich redakci univ. prof. Šusty, píše Josef Macůrek v kapitole »Příchod Maďarů do Podunají« (Dějin lidstva sv. III., str. 647): Sami pak (t. j. Maďari, pozn. spis.), obávající se útoku, sestavovali své šiky tak, že obklopovali se vozy a jinými překážkami. A Macůrek cituje pramen, z něhož převzal toto poučné zjištění vojensko-technické zdatnosti Maďarů z doby kolem X.—XI. století: je to benediktnin Ekkehard z Aury, kde se stal r. 1108 opatem. Tu je dokázáno, že lezení, obtočené vozy, není výraz žižkův (jak tvrdili starší historikové, Ekkeharda patrně neznající), nýbrž vynález turkotatarský; je-li dokázáno, že slovo tábor ve smyslu vojenského ležení má svůj původ v tatarském tapkúr (viz doklady u Zamfiresca v těchto Zprávách), ví-li se bezpečně, že Maďari vstoupili do dějin jako národ turecký a přečteme-li si v podání Macůrkově, že už Ekkehardovi (na počátku XII. století) bylo nápadné, jak si odlišně počínají Maďari ve válce od počínání estatních evropských bojovníků, nemá býtii nápadné, že české realistické vědci nebyl Ekkehard jako pramen znám? Či platí tu, že »co nevím, toho není«? To byla zásada »vědy«, pěstovaná ještě do nedávna (do dnes?); avšak zadostiučinění se dočká Marešovo učení, že z negativních nálezů nelze činiti pozitivní závěry. Čas pracuje jak pro RKZ, tak i pro tyto učení. A stejné pracuje i pro zjištění pravděpodobnosti, že co nebylo známo 10 historikům a i sociologu v XIX. a XX. století, ztěžii mohlo býtii známo »falsátoru«: Ekkehardova kronika. —vr.

DÚBRAVINY UNĚ. Za jednu z těžkých »chyb« v RZ bylo uváděno slovo »dúbraviny«. Smí prý to znít buď jen »doubrava« nebo »dubina«, nikdy však »doubravina«. Nehledě ani na to, že podnes máme místní názvy »V doubravinách« (snad se dovíme, že si je lid utvořil až po r. 1817 podle RZ), je tu na snadě analogie podle »olšina«, »vršina« a pod. Ale co by tak asi bývali řekli naši rukopisoborci, kdyby tak někde v RKZ bylo slovo »hajina« (rozuměj »háje«), utvořené rovněž analogicky podle olšiny, vršiny, lištiny atd.! A naleznem je v Bartošově třetí sbírce lidových písní moravských, vydané akademií, na str. 411 pod č. 766 v písni »Před naším oknem kalina«:

Byla jsem s milým v hajině,
usnul mi sladce na klíně.

Není to nikterak píseň novodobá, úpadková; podle slohu pochází její text z XVI.—XVII. stol., a podle prvního verše z doby původně ještě starší. Ovšem v RKZ by takové slovo bylo nevýratným důkazem, že je padělal člověk, který neuměl ani staročesky (t. j. neznal »normální« staročestinu), ani novočesky, a tvořil si slova »nedoložená«. J.

VÁCLAVEK NEBO NOVÁK? K článku »Prapodivné paralely« z 3. č. »Zpráv« s. 44 upozornil nás p. J. Kutina, že text A. Nováka ve IV. vydání jeho Struč. dějin lit. české namohl být plagiatem podle příručky Bedřicha Václavka, vydané v r. 1935, protože jej již ve vydání Struč. děj. z r. 1910. Autor noticky »Prapodivné par.« měl se dříve podívat do starších vydání Novákových »Struč. dějin«, na což v zájmu pravdy upozorňujeme. Red.

»PŘÍRODA«, ilustrovaný měsíčník přírodovědecký, řízený Dr. K. Absolonem, uveřejnil v 7. čísle 32. roč. (září 1939) obšírný článek Dr. J. Slaby »Sedesátiny prof. PhDr. Viktorina Vojtěcha«, v němž autor zhodnotil životní práci jubilantovu, zejména v otázce výsledků jeho práce na poli pravosti RKZ. Zdůraznil při tom exaktnost Vojtěchových pokusů, jimiž se spolu s jinými pracemi, konanými často za nemožných podmínek pracovních, důstojně Vojtěchův ústav řadí po bok ústavů cizím, bohatěji vybaveným a dotovaným. Důsledky plynoucí z prací prof. Vojtěcha, budou podle Dr. Slaby jistě rozhodujícími v dalším rukopisném bádání, až přijde o rozhodnutí mezi vědou exaktní s jejími dokonalými experimenty na straně jedné a historickými omyly a apodiktickými stanovisky s hlediska politického na straně druhé.

SOUSTŘEDĚNÍ RUKOPISOVÉ OBRANY V BRNĚ. Jak jsme již oznámili v min. čísle, konala se 21. června t. r. v sále Besedního domu v Brně valná schůze místní odbočky České společnosti rukopisné. Ve zcela naplněném sále, kde viděli jsme zvláště hojně zastoupené brněnské studentstvo, zahájil večer vynikající moravský učenec, profesor Karlovy university Dr. Karel Absolon. Promluvil poutavě o tom, jak spory o otázku pravosti vykytují se snad ve všech vědních oborech, připomenul věstonickou Venuši a její falsifikát. O Rukopisy zajímal se Absolon již před světovou válkou jako spolupracovník prof. Ladislava Piče a již tehdy nabyl pevného přesvědčení o jejich pravosti. Utvoření brněnské odbočky rukopisné společnosti mohlo by velmi prospěti definitivnímu vyřešení celého sporu. Proto pokoušel se také prof. Absolon přizvat na večer brněnské reprezentanty z university, pokud patří do řad odpůrců. Jeho snaha však vyzněla naprázdno, na opačné straně není ochota zúčastnit se pod kontrolou veřejnosti vědecké diskuse. Dr. Schacherl odmítl dokonce zúčastnit se večera písemně. Po stránce vědecké jest toho litovati, ačkoliv na druhé straně posiluje se tím postavení obrany, poněvadž se ukazuje, že není dostatečně silných argumentů proti pravosti RKZ. Brněnská rukopisná společnost zahájí práci v moravské metropoli s pevnou vůlí přispěti pražským pracovníkům v otázce RKZ pomocí z Moravy. — Po projevu Dr. Absolona pronesl hlavní referát o historii a dnešním stavu otázky RKZ, Lad. Matoušek. — Do výboru brněnské společnosti byli pak zvoleni jednomyslně: za předsedu univ. prof. K. Absolon, za členy výboru: univ. profesori: J. Kratochvíl, F. Nábělek, Vl. Teyrovský, docent MUDr. A. Pekelský, archeolog Frant. Adámek, PhMr. Dr. Čížmař Luděk, Jiří Frank, vrchní úředník Hypoteční banky a MUC. Vladimír Pekelský. — Po běžném programu následovala volná rozprava, která trvala do pozdních hodin nočních. Zajímavé je, že na večeru byli oficiálně přítomni zástupci časopisů Moravského Slova a Poledního listu. To je pro hlav. město Prahu něco zcela nezvyklého a je to dobrou předzvěstí pro budoucí činnost brněnské odbočky. — Prosíme všechny naše příznivce na Moravě a zvláště v Brně, aby se přihlásili ke spolupráci v brněnské odbočce na adresu: Fr. Adámek, Brno - Obrany, na Hrubinkách 6a. Členství ve společnosti je jednotné a proto brněnským členům z takové činnosti žádné výlohy nevzniknou.

VI. VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ Čs. společnosti rukopisné konalo se 1. března t. r. v hotelu Beránek na Kr. Vinohradech za hojné účasti členstva. Z technických důvodů nebylo nám možno dát zprávu ještě do čísla minulého. Přítomní vyslechli zprávy funkcionářů a obsáhlou zprávu o situaci sporu, načež jmenovali jednomyslně čestnými členy Společnosti: univ. prof. Dr. F. Mareše, býv. posl. Dr. V. Perka a univ. prof. Dr. V. Vojtěcha. Ve volbách byl potom zvolen předsedou Ing. Vilém Götzl. — 20. listopadu t. r. konalo se na stejném místě mimořádné valné shromáždění Společnosti, na němž byl jednomyslně schválen nový název spolku: Česká společnost rukopisná.

Česká společnost rukopisná sdružuje přátele Rukopisů - laiky i odborníky, pořádá přednášky a exkurse, spravuje Rukopisný fond pro další výzkum RKZ, podporuje vydávání spisů a vydává časopis, který zpravuje o posledních rukopisných aktualitách. Příspěvky: zakládající člen 200 K jednou pro vždy, přispívající K 50.—, činný K 20.— (stud. K 10.—) ročně. Stud. činným členům může být příspěvek prominut. Zápisné K 10.— (stud. K 5.—).

PŘEDPLATNÉ. Zpráv České společnosti rukopisné, stanovené na 10.- K. Členům zasílány jsou zdarma.

Uzávěrka příštího čísla Zpráv České společnosti rukopisné dne 15. ledna 1940.

Čtete literaturu o RKZ - pro i proti!

Všechny zde uvedené knihy žádejte v nakladatelství OTAKARA JANÁČKA nást., Praha II., Palackého ul. 11, které převzalo do generální komise všechny knihy týkající se Rukopisů.

- W. W. Tomek: »Die Grünberger Handschrift«, Zeugnisse über die Auffindung. 1859, str. 46.
 Jos. Jireček: »O nejnov. námitkách«, 1878, str. 38.
 A. Bělohoubek - V. Šafařík: »Zpráva o chemickém zkoumání RK«, 1887, str. 120.
 Frant. Bačkovský: »RKZ ve světle pravděpodobném«, 1888, str. 132.
 Frant. Bačkovský: »Jak znamenitým učencem byl by padělatel RKZ«, 1889, str. 24.
 O. Seykora: »Na obranu RK«, 1893, str. 304.
 Jos. Letošník: »Dějepisný rozbor RK«, 1910, str. 104.
 J. Herben: »Boj o podvržené Rukopisy«, 1911, str. 90.
 V. Horák: »Rukopis Královský«, 1912, str. 60.
 Paul Kisch: »Der Kampf um die Königinhofer Handschrift«, 1918, str. 36.
 H. Kuffner: »Záboj a Čestmír«, 1923, str. 82.
 H. Kuffner: »Tataři na Moravě«, 1926, str. 104 + mapové příl.
 F. Mareš: »Vědecké metody realismu zvl. v otázce RKZ«, 1927, str. 60, K 12.—.
 F. Mareš: »Klamnost důkazů«, 1928, str. 124, K 6.—.
 A. Kraus: »Vědecké metody«, 1928, str. 84, K 3.—.
 F. Mareš: »Boj proti Rukopisům«, 1929, str. 92, K 5.—.
 V. Vojtěch - V. Flajšhans: »RKZ«, 1930, str. 136, K 200.—.
 F. Kolda: »Rukopisy a věda«, 1931, I. vyd. rozebráno, II. vyd. str. 120, K 15.—.
 F. Mareš: »Pravda o RKZ«, 1931, str. 324, K 90.—.
 V. Perek: »RKZ jsou pravé«, 1931, str. 24, K 7.—.
 V. Flajšhans: »Dva příspěvky k boji«, 1932, I. vyd. rozebráno, II. vyd. str. 60, K 8.—.
 F. Mareš: »Marnost bojů«, 1933, I. vyd. rozebráno, II. vyd. str. 246, K 39.—.
 D. Žunkovič: »Závěr čs. sporu o Rkp.«, 1933, str. 20, K 5.—.
 B. Spurný: »Texty RKZ podávají důkaz...«, 1933, str. 8, K 3.—.
 J. Vrzalík: »Poučení«, 1934, I. vyd. rozebráno, II. vyd. str. 300, brož. K 36.—, váz. K 48.—.
 J. E. Hanka: »Stovražba I.«, 1934, str. 76, K 9.50.
 J. E. Hanka: »Stovražba II.«, 1934, str. 68, K 12.—.
 »RKZ«, vydání Dr. Perka, 1934, str. 72, K 5.—.
 J. E. Hanka: »Strašidlo RKZ«, 1935, str. 48, K 5.—.
 F. Štoviček: »O bitvě na Turském poli«, 1932, str. 46, K 5.—.
 D. Žunkovič: »Die Handschrift von Grünberg«, 1935, str. 24, K 8.—.
 L. Kunte: »Pan Vrzalík rehabilituje Rukopisy«, 1935, str. 64, K 4.—.
 F. Mareš: »Poslední vzdory pravdě«, 1935, str. 76, K 12.—.
 F. Mareš: »Remarques...«, 1936, str. 32, K 9.—.
 L. Matoušek: »Pamět Přibyslavská a RKZ«, 1936, str. 32, K 6.—.
 Pravda o Rukopisech (rozhl. diskuse), 1936/ str. 14, K 1.40.
 J. E. Hanka: »Karmen jubileyní«, 1936, str. 16, K 5.—.
 V. Seykora - J. Karlík: »RKZ«, 1936, str. 276, K 39.—.
 F. M. Bartoš: »Rukopisy«, 1936, str. 126, K 7.50.
 K. Andrlík - J. Vrzalík: »Stručné poučení«, 1937, I. a II. vyd. rozebráno, III. vyd. str. 36, K 5.—.
 P. O. Zamfirescu: »Oslí čelisti«, 1937, I. vyd. rozebráno, II. vyd. str. 96, K 12.—.
 F. M. Bartoš: »Listy prof. Marešovi o RKZ«, 1937, str. 48, K 3.—.
 L. Malinský: »Sloupy oficielní pověry o Rukopisech«, 1937, str. 40, K 5.—.
 F. Mareš: »Strach z pravdy«, 1937, str. 104, K 16.—.
 Jan Miszewski: »Walka o czeskie Rekopisy«, 1937, str. 85, K 12.—.
 Bodhisatwa: »Jsou Rukopisy falešné?«, 1937, str. 16, K 3.—.
 L. Malinský: »Profesor a student v diskusi o Rkp.«, 1937, str. 8, K 2.—.
 Proti sofismatům (K. Andrlík, F. Mareš, L. Matoušek, K. Třeska), 1937, str. 104, K 10.—.
 Tiesus Vardas: »Rukopisy jsou pravé«, 1938, str. 32, K 6.—.
 J. Perneroval: »Tři důkazy o RKZ«, 1938, str. 24, K 6.—.
 L. Matoušek: »Za pravdou Rukopisů«, 1938, str. 120, K 15.—.
 F. Mareš: »Nepravdivé legendy o RKZ«, 1938, str. 32, K 6.—.
 Dr. V. Zákrevs: Sborník RZK, 1939, Sv. I, II., a K 6.—.
 F. M. Bartoš: Historický rozbor RKZ, 1939, str. 32, K 7.50.
 L. Matoušek-K. Třeska: »Po stopách pravdy a podvodu«, 1939, str. 160, K 17.—.
 Rozebrané spisy nejsou v tomto seznamu uvedeny.